

საქართველოს
საზოგადოებრივი

№ 4

საზოგადოებრივი საქართველოს

1910

შინაარსი

I—ქრისტე აღსდგა, —ლექსი, დ. თურდოსმარჯვას	3
II—გასამართლებული ჩიბუხი, —(სურათა ფშავლეების ცხოვრებისა), ვაჟა-ფშაველასა	5
III—მამა, —(ფრანკულაა), —ანასტასია: ამილახურასა	19
V—ელიტა და ქურდი, —(თარგმანი), კვ. ლაოთქაფანიძისა	24
IV—ზარამბილოს ხელშეიფის ქალი, —(ჩაღხურა ზღაპარი) ჩინო ნაკაშიძისა	35
VI—კონცერტი, —(თარგმანი), კვ. ანტონოვსკისა	49
VIII—მკენარეთა ბუნებიდან, —ხე, დ. ახ. —სა	53
IX—მითოლოგია, —ტრიადის ომი, —ადანევსი და დიომედესი შტრასის ბანკის დანახეუროვად შიდაინ, ა. მიქაბერიძისა	58
X ა) გაზოკანები, —ბ) ზმა, —ბ) რებუსი და ილსნა	63

ნაპაღ უღო

საქმადვილო ჟურნალი

წელიწადი მიქცხე

აპრილი, 1910 წ.

ტფილისი, ელექტრომბეჭდავი წიგ. გამომც. ქართველთა ამხანაგობისა.

შინაარსი

I—ქრისტე აღსდგა, — ჯექსი, დ. თურდოსპირელისა	3
II—გასამართლებული ჩიბუხი, — (სურათი ფშავლების ცხოვრებისა), ვაჟა-ფშაველასი	5
III—შამა, — (ფრანგულით), — ანასტასია აშილახერისა	19
V—ელიტა და ქურდი, — (თარგმანი), კკ. ლორთქიფანიძისა	24
IV—ზარაბიბილის ხელმწიფის ქალი, — (ხაღხური ზღაპარი) ნინო ნაკაშიძისა	35
VI—კონცერტი, — (თარგმანი), კლ. ანტონოვსკისა	49
VIII—მცენარეთა ბუნებიდან, — ხე, დ. ახ. — სვ.	53
IX—მითოლოგია, — ტროადის ომი, — ოდისეოსი და დიომედესი შტრის ბანაკის დასაზვერავად მიდიან, ა. მიქაბერიძისა	58
X ა) გამოცანები, — ბ) ზმა, — ვ) რებუსი და აღსნა	63

152

ქრისტე აღსდგა!

გარიერაედა... არე-მარე
შხის სხივებით აფერადდა;
გაიღვიძა ცელქმა სიომ
და ბალნარში შენაფარდა.

ტურფა მდებლო ათასფერის
ყვავილებით მოიკაზმა
და ბროლივით გამქვირვალე
კით ეპკურა იიხშმა.

მრავალ-შტოვან ვარდის ბუჩქი
გადიფურჩნა თვალ-წარმტაცად
და სურნელი დამატკბობი
მოაფრქვია არეს ნაზად.

ერეკლესიის
ბიბლიოთეკა

მერცხალმაც ფრთას ფრთა შემოჰკრა,
 ცის სივრცეში შესრიალდა
 და ტკბილ ძილში შთანთქმულ სოფელს
 გაღმოსძაბა: „ქრისტე აღსდგა!“

„კეშმარიტად, კეშმარიტად“,
 უდასტურა მთა და ბარმა
 და ამ ხმებსა ტკბილ ვუგუნით
 ბანი მისცა ცისკრის ზარმა.

დ. თურდოსპირელი

ვასპარიოლებული ჩიბუხი

(სურათი ფშავლების ცხოვრებისა)

I

აითქვა. ღვაწლით შემოსილი, დიდებული, სახელოვანი იყო ეს ჩიბუხი. პატრონს, ღვთისუნელს, კიდევ იმიტომ უყვარდა და ეტრფოდა, პირიდან არ იშორებდა. მძინარეს გამოღვიძება უხაროდა, ადგომა ეხალისებოდა ჩიბუხს მოეწევა. ისე საგანგებო ტკბილეულობა, სუნნელოვანი

თაფლიანი ყვავილი—სასუტკა—როგორ დაატკობდა, ასიამოვნებდა მწყემს ბაღს, როგორც ღვთისუნელს ჩიბუხი ანეტარებდა... ჰსუტავდა ჩიბუხს და თან თვალებსა ჰკუთავდა. ყრილობაში, სახლში. გარედ საქმეში, ყველგან და ყოველთვის, საცა ჩიბუხი იყო, ღვთისუნელიც იქ იყო თავის ტყავის, კინკრიბოზე დაკრულის ჭულით და, სადაც ღვთისუნელი—იქვე ჩიბუხი თავის აელადიდებით.

„ბიჭო, გამახარე, არიქა, მამა-შვილობას, ცეცხლი მომიტანე!“ შვილიც დაუზარებლად მოუბრენინებდა მუგუზაღს... „დედაკაცო, ცეცხლი!“ რა ექნა ან დედაკაცს, მის ცოლს ხვარამზეს, ჰმრის ბრძანება არ აესრულებინა? დიდაც ასრულებდა, ხოლო, როცა ცეცხლს მიუტანდა, თან ამ სიტყვებსაც მიაცოლებდა, ზედ დაატანდა: „აჰა, ჩიწვი და ჩიბუგე უარესად. როგორც ჩამწვარი ხარ და ჩაბუგული.“

— ჰმ, ვერ უყურებ მაგ სულელს! — წაიბუტბუტებდა ლეთისუნელი თავისთვინ. ამის შეტს არც ავს ეტყოდა, არც კარგს. გააჩაღებდა ჩიბუხს... ადის ბოლი, იკლავს, იშლივს, იფანტება, იძაბება. ნეტარობს ლეთისუნელი. ლეთისუნელი, ათასიკ რომ ეთქვა ცოლს, ჩიბუხს ვერ უღალატებდა, თუმცა კი, მართლაც, ჩამწვარ-ჩაბუგული იყო: ახალოხის წინა კალთები, ჩოხა, შალვარი ცეცხლისაგან ჰქონდა დაცხაული ჩიბუხის წვეის დროს. ბევრჯელ კინაღამ არ დაიწვა კაცი. მაინც თავისას არ იშლიდა: ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო, ნათქვამია. ერთხელ მგზავრად მიმავალს ტანისამოსზე გაუჩნდა ცეცხლი და—თქვენს მტერს დაემართოს,—რაც იმას დაემართებოდა, არავგი რომ არ დასწრებიყო, მაშინაღვე წყალს ეცა.

ხალხში ბევრი თქმულება იყო გავრცელებული ლეთისუნელსა და იმის ჩიბუხზე. სხვათა შორის, იმასაც კი ამბობდნენ: მკის დროს ლეთისუნელს ხელეურში ყალივნის ცეცხლი ჩაჰვარდნია და ხელეური დასწვიაო,—ლეთისუნელი დამწვარაო და სხვა, მაგრამ თქმა თქმად დარჩა, ამბავი—ამბად, ლეთისუნელი ჩიბუხს შეჰრჩა, ჩიბუხი—ლეთისუნელს. დღეც ისევ ცოცხალია და ცხოვლად ასრულებს თავის მოვალეობას ჩიბუხის წინაშე.

შეტის-მეტად ესიაშოვნება მგზავრად წასულს შეჰხედეს ვინმე, რომ ჩვეულებრივი გამარჯვება—გაგიმარჯოს, საღამოქალამის შემდეგ. მიაგებოს ასეთი სიტყვა: „მოდით, ჩამოვსხდეთ, თითო ყალიონი მოვწიოთ!“

—ტალკვესი, ხო გაქვის?—ეკითხება მგზავრს შინაურულად, ძმურად. რაკი ყალიონს გაჰმართავს, რამდენიც გნებავთ, ელაპარაკე და ალაპარაკე, წასვლას ვეღარ გაიგებს. ხიდთან რომ მივიდეს, უეჭველად ხიდის ყურზე უნდა დაისვენოს, თუნდა დაღალული არ იყოს და ჩიბუხი მოსწიოს. ეწვევა ჩიბუხს და თან მდინარის ტალღებს ადევნებს თვალსა. რას ფიქრობს ამ დროს, ღმერთმა უწყის, მხოლოდ ეს ცხადია, ესიაშოვნება.

ეროვნული
მუზეუმი

მიდის დილით, გარიერაზე ყანაში სამკალად
რები თავთავებს, ჰხედავს ფხაზე ნამი პატარძლის ცრემლი-

ვით დაჰკიდებია, ესეც კაი საბუთია, შეისვენოს, ჩიბუხი გააკეთოს. „მოდო, ბარემ ერთს ყალიონს გავაკეთებ, მანამდე ყანაც შეიბერტყება, შეშრება, მაკლეურს ნამი აღარ შეჰყვება და მეც კარგა, გულიანად შეუტევ“. ფიქრობს ღვთისუნელი თავის გუნებაში. თავზე კი ამ დროს ტოროლა დასტრიალებს, დაჰკივის, თუმცა ღვთისუნელი იმას ყურს არ უგდებს, არც ესმის გაბრუებულს მისი ჭიკჭიკი: „ადე, ღვთისუნელო, ადე, ძმაო, რა დროს ჩიბუხია, ნამი არ უშლის ყანას, გალესე ნამგალი და მოუსვი გულიანად; მომკილს ყა-

მართვა დაუწყო; თანაც განაგრძო:—ახლა ესეც იფიქრეთ, თქვენ გენაცვალოსთ ღვთისუნელი, მე რო მართლა ჩამწვარიყავ, ვის უნდა ეზლო ჩემი თავ-სისხლი? ხო უნდა დაჰბრალებოდა ბუთლიას, რადგანაც მაგან დამაბრუნა ძალიად შინა. მაშინ ხომ ყველას უნდა გეთქვათ: სუ ბუთლიას ბრალია! იმ აღების ღამეს ღვთისუნელი რო არ დაებრუნა, არ დაეთრო, კაცი არ დაიწვებოდაო. მაგრამ ესეც უსამართლობა იქნებოდა. მე, დაილოცა ღმერთი, არ დავიწვი და რის ბრალია? ესეც იმავე „წერისა“. აბა, კარგა იფიქრეთ, თუ ასე არ არი? ხალხი უფრო ღრმად ჩაფიქრდა და ღვთისუნელიც სრულიად გამარჯვებულადა ჰგრძნობდა თავსა, მაგრამ უცებ აღმოჩნდა ხელის შემშლელი „გარემოება.“ ეს „გარემოება“ ადამიანი გახლდათ, გლეხ-კაცი სამოციის წლისა, ზურაბი, კაცი პირდაპირი, მოურიდებელი, პატიოსნებით გათქმული. ვისთანაც უნდა ჰქონოდა საქმე, დიდთან თუ პატარასთან, თავის გრძობას, თავის აზრს მოუროდებლად, მიუფერებლად წარმოსთქვამდა მუდამ. თავის ჯეილობაში ბევრი უწვენევია ზურაბს თუ მოხელეებისაგან, თუ მეზობლებისაგან, მაგრამ თავისი ზნე ვერა რამ და ვერავინ მოაშლინა. მისი დანჯღრეული ხმა, სწორედ ვეფხვის რუხრუხის მსგავსი, მეხივით გაჰკვეთდა გასაკვეთს და გასაწყვეტ საქმეს.

ვიდრე ხალხი ფიქრში იყო და გუნებაში სწონავდა ნასმენ-ნახულს, ღვთისუნელმა დრო იხელთა, ყალიონში თამბაქო ჩაყარა, ტალ-კვესი, აბედი ამოიღო, დააკვესა, ყალიონს აბედი დაადო და დინჯად ბოლება დაუწყო. გამარჯვებული ვარო, თან გულში ამას ფიქრობდა. აი სწორედ ამ დროს გაისმა მოხუცის ვეფხვის რუხრუხი.

— ჩვენ გავიგოთ, ბიჭო, ვისი და რის ბრალია?—წარმოსთქვა ზურაბმა და თან ეკლის კონების მსგავსი უღვაშები და ჩამობარდნილი წარბები შეათამაშა:—რა უნდა გავიგოთ? გაგებული მაქვ და ძალიან კარგა ვხედავ, ჯერ არ დავბრმალვარ. ვისი ბრალია? ემაგის ბრალია, პირში რო გჩრავ და, რო-

გორც ძალღი ვერ ეშვება ძვალს, რაც უნდა გამოხრული
 იყოს, ისე შენ ვერ მიშვებინარ, შე გადაყრუებულო! — უთხრა

ეს ზურაბმა და თან ჯოხი დაუკრა ჩიბუხს ისე მარჯვედ, რომ

ერისთავის
სამხარეთო

ჩიბუხი ხალხში გადავარდა, ხოლო ღვთისუნელი პირს
ცემი დარჩადა დიდხანს ვერ გამორკვეულიყო, თუ ეს რა საქმე
დაემართა: წერა, წერა! წერა-მწერელი, თუ არ დაგიშლია,
შენ ნუ მამიკედები, წერა-მწერელს შენ და შენის ჩიბუხისთვალ-
ყურის საგდებლად მოუცლია?! აი ეგ არი ჩემი სამართალი. გეს-
მის თუ არა. ყალიფნისთვი კი არა, შენთვი უნდა დამეკრა ეს
ჯოხი თავში, შე ძაღლო!—ამბობდა ზურაბი და თან ცეცხლის
მგზნებარე თვალებით შასჩერებოდა ღვთისუნელს.

ხალხი ამოჩქოლდა ეცნენ საბრლო ღვთისუნელის ჩიბუხს
და დაუწყეს წეწა, ზოგი მუშტა სცემდა, სხვა ფეხკვეშ იგდებ-
და, ს.რა (ჩიბუხის ტარი) დააქუცმაცეს და აქეთიქით გადა-
ყარეს. ისმოდა ყრიაშული, სიცილ-ხარხარი.

გამტკნარებულმა, განაცრებულმა ღვთისუნელმა როდის-
როდის წარმოსთქვა: „ვაჰმე, ჩემო ყალიონო, აბა, უყუროს
კაცმა რასა სხადიან, ე!? ღმერთი იწამეთ, ყალიონი არ გა-
მიტეხოთ!—მიმპართა ბოლო დროს ხალხს ღვთისუნელმა.
პთელი გული და გონება მისი მიმართულ იქმნა ჩიბუხისაკენ
და ზურაბის სავასუხოოდ მხოლოდ ორის სიტყვის თქმა მოას-
წრო: „გაგიხმეს ხელი და დაგიდგეს ენა, აჰა!“ მიეშველა თა-
ვის საყვარელ ჩიბუხს, უნდოდა დაეხსნა წამებისაგან, მაგ-
რამ ამოდ, ვერაფერს ვახდა, ვერაფერი უშველა პატრონმა,
აღმზრდელმა აღზრდილს; ხალხმა ჩააქვავა ღვთისუნელის ჩი-
ბუხი, მოუსპო სიციცხლე, მოუსპო...

III

როცა იყო და არ იყო, ხალხი დაშოშმანდა, დაჯარდა,
კოტად გული მოიოხა, ხოლო სადავო საქმისა არ იყო ეს
სრული გადაწყვეტა,—ამით ვერ დაქმყოფილდებოდა დაზა-
რალებული ადამიანი და ვერც ხალხის სინიღისი. ჩიბუხის
დასჯა ვერ გააძღობდა უსაქმლოდ დარჩენილს ბუთლიას ძრო-
ხებს, ვერც გომურსა და საბძელს აუშენებდა დაზარალებულს.
ნივთიერი დახმარება იყო საჭირო, ამას ყველა ჰგრძნობდა,

ყველას გული ძალა-დაუტანებლად დუდუნებდა: „უნდა ვეწიოთ ველო დაზარალებულს მეზობელსაო!“ მხოლოდ ერთი ენის დაძვრა იყო საკირო, ერთი მოწოდება, რომხალხს „შოს“ თქმით მოეშორებინა ის მოთხოვნილება, რასაც გული და ჩვეულება ავიღებდა ეს ხმაც გაისმა.

— კაცებო, წარმოსთქვა ზურაბმა: რო შაძლება და ლონე ჰქონდეს, თუ მთელი ზარალი არა, იმის ნახევარი შაინც უნდა ღვთისუნელისათვის გვეზღვევინა, რადგან იმის გაუფრთხილებლობის ბრალია ამ კაცის ზარალი. მაგრამ, რადგანაც ღვთისუნელიც საწყალი კაცია, ჩვენი ვალთა ყველასი დავებმარნეთ ჩვენს ძმას, ჩვენს მეზობელს. ხუ უმტყუნებთ მამაპაპის წესსა და ჩვეულებს, რითაც ვის შეგვიძლიან, იმით შავეწივნეთ, გავიყვანოთ ეს კაცი იოლად. ამისთანა საქმე დღეს ამის თავს არი, ხვალ ჩვენს თავზე იქნება. მე ამის მეტი არ შამიძლიან: მიჩუქებია ერთი თივა*) და ერთი ტვირთი ჩაღა; როცა გინდა, მოდი, ძმაო, და წამაიღე; როცა საბძელ-გომურის მასალას შოიტან და კეთებას დაუწყებ, ერთს შაბათ დღეს ბაღლსაც გაშველიებ.

— გიშველა ღმერთმა!— გაისმა ხალხში ხმა:— მეც მიჩუქებია ერთი თივა, მეც, მეც... მეც... მეც ერთი ტვირთი ჩაღა. „მეც მიჩუქებიაო,“ ამ სიტყვებმა, როგორც მილით გაყვანილმა წყალმა, მორწყო მთელი გუნდი ხალხისა. ხოლო ღვთისუნელს, იმის გარდა, რაც თავის პირით აჩუქა, ხალხმა დაავალა ორი დღე ხარით და კაცით მიშველებოდა ბუთლიას ხე-ტყის ზიდვაში. ბუთლია ხალხს მადლობას უხდიდა, ხოლო ღვთისუნელი არ იყო ხალხის მადლობელი მის საყვარელ ჩიბუხის დასჯის გამო.

მოჩივარი და მოპასუხე იქვე ყრულობაზე შერიგდნენ, ერთმანეთს პირზედ აკოცეს და სახლში, როცა ხალხი დი-

*) ზვინია თივისა 6—7 ფუთამდე.

ეროვნული
მეცნიერებათა
აკადემია

შალა, ერთად წავიდნენ. ბოროტ ენათა ის ხმაც კი
 ცელეს ბოლოს, რომ აღებისლამინდელი ჩარეკაში დარჩე-
 ნილი არაყი ღვთისუნელს და ბუთლიას ერთად ესვათ, გა-
 მოეცალათ, ერთმანეთი ედღეგრძელებინათ, მკვდრებისთვის
 შენდობა ეთქვათ თურმე და ერთმანეთისათვის შეეფიცნათ
 ისევ ძმობა და სიყვარული.

ვაჟა-ფშაველა

მამა.

(ფრანგულით).

ალბატონმა ბერტიემ ის იყო მიხურა ფანჯარა, საიდანაც უმზერდა ვარსკვლავებით მოკედილს ცას, და აპირებდა მოსვენებას; როდესაც შემოესმა მეორე ოთახიდან კენესა. „ეს თითქოს ჩემი ქალი მიბელინაა, ნეტა რა დეემართა? ცუდ სიზმარს თუ ხედავს.“ წყნარის ნაბიჯით მიუახლოვდა და შეაღო კარები.

პატარა ლამის ლამპარი მკრთლად ანათებდა პატარა მორთულ ოთახს, სადაც ვიწრო საწოლზე იწვა პატარა ქალი; შავი გრძელი თმები გასწეწოდა ბალიშზე; ქალმა წამოიწია და შესძახა დედას:

— დედაჯან! მოდი ჩქარა, ავად ვარ...

— რა იყო, ჩემო ძვირფასო? რა გტკივა? — მოეხვია დედა ქალს და აღერსით გადაუსვა ხელი ოფლიან შუბლზე.

— ოჰ, დედიკო, რა ტკივილსა ვგრძნობ! ნეტავი მამა მოვიდეს ამ წუთში და გამშინჯოს, ეხლავე... ჩქარა...

ქალბატონმა ბერტიემ ელექტრონით გაანათა ოთახი და დაინახა შეწუხებული სახე თავის გოგონასი, შთლად ჩა-

ცვივნული თვალები, გაფითრებული და ტკვილებსავსე კუმული ტუჩები.

— დამწვიდდი, გენაცვა, ეხლავ გავალვიძებ მამა შენს და მოგიყვან.

ექიმი ზერტიე იყო განთქმული ქირურგი; სწორედ იმ დღეს სამძიმო აპერაციაზედ იყო, დაქანცული მოვიდა შინ სალამოთი, ხელ და ხელ ისადილა და მაშინვე დაწვა, რადგან თავის ტკვილი აუტყდა. ცოლს ეძძიმებოდა დაქანცულ ქმრის გაღვიძება, მაგრამ დედობრივმა გრძობამ სძლია; მიშელინა შიშვე ავადმყოფი იყო და შველა იყო საჭირო დაუყოვნებლივ. მივიდა და გააღვიძა ქმარი. ექიმმა მაშინვე ტანთ ჩაიცვა და გაჰყვა ცოლს პატარა ავადმყოფთან. ფრთხილად ვაშინჯა თავისი ქალი, რომელსაც სიცხე ჰქონდა და ფიცხლავ მიუბრუნდა ცოლს, რომ მოსამსახურისთვის მიეცა რეცეპტი აფთიაქში წასაღებად. ბალიშზე მისვენებული მიშელინა, რაკი დაინახა მამა, რომელსაც აღმერტებდა, ისე ხშირად აღარ კვნესოდა.

— რა არის? შეგკითხა ჩუმად ცოლი ქმარს, როცა ექიმს რეცეპტსა სწერდა.

— ბრმა ნაწლავის ანთებაა.

— სამძიმოა?

— ძალიან.

— — — ოჰ, ღმერთო! — წარმოსთქვა აღელვებულმა დედამ, მაგრამ მაშინვე გამოართვა რეცეპტი და გაგზავნა მოსამსახურე წამლისათვის, ხოლო თითონ შემობრუნდა და მიუჯდა შვილს. ღამის სიჩუმეს არღვევდა მხოლოდ ეტლების გრიალი ქუჩაში. საშინლად შეწუხებული ცოლ-ქმარნი უსხდნენ აქეთ-იქით შვილს და ეპირათ მისი ხელები. ეტყობოდათ, რომ ორივეს ვედრება ეს იყო: ღმერთო, დაიფარე ჩვენი შვილიო! ხანდახან ერთმანეთს შეხედავდნენ და ორივეს თვალებში შიში იყო გამოხატული. მსახური შემოვიდა და შემოიტანა ყინული და წამლები, დედამ მაშინვე დაამტვრია

ყინული, ჩაპყარა რეზინის პარკში და დაადო ბავშვს. მარტო მარჯვენა მხარეს, თან წამალიც დააღვეინეს; ავად-მყოფი თითქოს დამშვიდდა და ჩაეძინა.

— ეაკ! — შეეკითხა ცოლი ქმარს, რა დარწმუნდა რომ შვილს ეძინა, — რა უნდა უყოთ?

— დილაზევე აპერაციაა საჭირო, — უპასუხა ეკიმმა, — თორემ ხვალ საღამომდინ ვერ გაუძლებს სენს.

— მოკვდება!.. ოჰ, ვინ, ვინ მოგვირჩენს, ეაკ?..

— ინათლებს თუ არა, მე თითონ წავალ ჩემ ამხანაგ მორისთან, ის იკისრებს ყოველსავე. ისე ვენდობი, როგორც ჩემს თავს. რვა საათამდე მიშეღინას კლინიკაში გადვიყვანთ და ცხრის ნახევარზე აპერაციას გავათავებთ.

შეწუხებულ დედას მაგრა ჩაეჭიდა ხელი სავარძლისთვის და უგდებდა აღელვებით ყურს ქმრის ლაპარაკს. ამ დროს მოესმათ სუსტ... ხმა:

— მამა... მომისმინე... ყველაფერი გავიგონე... არ მინდა, რომ ეკიმმა მორისმა გამიკეთოს აპერაცია. — მე მხოლოდ შენ მინდობარ...

ბერტიე საშინლად გაფითრდა.

— ნუ, ნუ მთხოვ მაგას, ჩემო ძვირფასო, მე ვერ შევძლებ, განა არ იცი...

— არა... არა... შენ... — განიმეორა ბავშვმა, — მარტო შენ, რადგან ვიცი რომ მხოლოდ შენ მომარჩენ... მორისის ხელში კი მოვკვდები, აი, ნახავ, რომ მოვკვდები...

— ნუ თუ ვერ შესძლებ? — შეეკითხა ცოლი ჩურჩულით და ვედრებით შეჰხედა ქმარს.

— არა, არა... შეუძლებელია განა არ იცი?

— იქნება შესძლო, ღვთის შეწევნით, ეაკ?..

ეკიმი გაჩუმდა. საშინელი ბრძოლა იყო მის გულში, თუმცა ცოტას ხანს. „ღვთის შეწევნით... იქნება...“ წარმოსთქვა ეაკმა. დაიჩოქა ბავშვის წინ და ჩაპყო თავი მის ბალიშში, რომ დაემაღლა თავისი ცრემლები და მოეპოვებინა სიმშვიდე.

— გმადლობ, მამა!—სთქვა ბავშვმა გულ-წრფელად და სიხარულით. ტარა იყო და არ ესმოდა, თუ რა მსხვერპლსა სთხოვდა ამ სახელ-განთქმულ კაცს, რომელიც ამ ხანად მხოლოდ მწუხარე მამა იყო. დილა-ადრიან მოაყვანიანეს საავადმყოფო ეტლი; ეტლის თავზე ფრიალეზა პაწია დროში წითელის ჯვრითა. ეტლიდან გადმოხტა საავადმყოფოს მსახური, აიყვანა მიშე-ლინა საბანში გახვეული და წყნარად ჩაასვენა ეტლში; დედ-მამა მოეხვივნენ ერთმანეთს და განშორდნენ; დედა ჩაუჯდა შვილს, მამა კი ცალკე წავიდა და ტელეფონით აცნობა სა-ავადმყოფოში, მოამზადეთ ყოველივე აპერაციისათვისაო. რო-დესაც გაფითრებული ქირურგი და დოსტაქარი მივიდა კლი-ნიკაში, მისი თანაშემწენი უკვე იქვე დახვდნენ მხიარულის სახითა.

— აბა, ძვირფასო მასწავლებლო, ვინ არის დღეს ჩვე-ნი საპერაციო, — შეეკითხა ერთი მათგანი.

— პატარა ქალია, — უპასუხა ბერტიემ. — ძალიან მძიმე ავადმყოფია და მე კი ამ დილით დაღალვასა ვგრძნობ... ვინი-ცობაა ხელმა მიმტყუნოს, თქვენ მომეხმარებით, არა, ეგრევე?

— დიად, მასწავლებლო, რასაკვირველია.

ყმაწვილი კაცები გაჰყენენ თავის უფროს საოპერაციო დარბაზში, საცა ყოველ-ვე სუფთად იყო დალაგებული და გასპეტაკებული. საოპერაციო იარაღიც პრიალებდა მინის თა-როზე. გაიხადა სერთუკი ბერტიემ, გაიკეთა თეთრი წინსაფა-რი, დაიმკლავა ხელები და ელოდა ავადმყოფის შემოყვანას. ავადმყოფს ამ დროს მეორე ოთახში აძინებდნენ ბანგით. ექიმმა დაათვალიერა, ხომ ყველაფერი თავის ალაგას არისო და არა გვაკლია-რაო. მოისმა ფეხის ხმა... შემოიყვანეს საკაცეთი დაძინებული მიშელინა; მის დამშვიდებულ სახეზე თითქოს ეწერა: მე არაფრისა არ მეშინიან, რადგან მამა ჩემი მადგია თავსაო.

ექიმს არა დასტყობია-რა; დამშვიდებულმა აიღო ხელში იარაღი, მის თანაშემწეებმა კი მიაკრეს ბავშვის სხეული სა-

რეცელს, მისი გრძელი შავი თმები თითქმის იატაკს სწვებდა. ჩამოვარდა დიდი მღუშარება; ბატონი ბერტიე შეუდგა აპერაციას და, რა დაასრულა, ჩვეულებრივის ხმით წარმოსთქვა:

მოვარჩი... წაიღეთ! თვალი კი გააყოლა, მანამ საკაცე მიიმალებოდა. ექიმმა მოიხსნა გასისხლიანებული წინსათარი. ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდა შუბლზე. თანაშემწენი გარს შემოეხვივნენ.

— რა მოხერხებული აპერაცია იყო, მასწავლებელო! — უთხრა ერვემ, — მეტად მძიმე ავადმყოფი იყო და ასე მარდად მოახერხეთ ყოველივე, გაუწმინდეთ ნაწლავი, გაუკერეთ... საოცარია! ნუ თუ ეშველება საბრალოს?!

— ღვთის შეწევნით, დიად, მძიმე ავადმყოფი გადავარჩინე სიკვდილს, — მიუგო ბერტიემ და ბოლოს დასძინა — ეგ ბავშვი ჩემი ქალი იყო.

სახელგანთქმულმა დოსტაქარმა დამშვიდებით ჩაიკვა თავისი ტანისამოსი და წავიდა; თანაშემწენი-კი განცვიფრებულნი გავიდნენ საავადმყოფოდან და დიდხანს ლაპარაკობდნენ აღელვებულნი.

ანანტ სია ამილახერისა.

ელიტა და ქურდი.

(შემდეგი)

II

იღბანს არ დაეძინა ელიტას. მამას-
კენა ჰქონდა ფიქრი. როგორ მო-
ხერხებს ძილს მატარებელში, რო-
მელიც მიჰქროლავს შოტლანდი-
საკენო. ახალ წიგნისკენა ჰქონდა
იღვე ფიქრი, რომელი ცჯერ არ

წაეკითხა ბილომდე: ნეტა რითი გათავდება? იმ პატარა გო-
ნასკენა ჰქონდა კიდევ ფიქრი, რომელიც ქუჩაში მღე-
როდა. სად არის ახლა ის გოგონა? აქვს თუ არა თბილი და
რბილი საწოლიო? და როდესაც თვალები ძილისგან ელუ-
ლებოდა, ისევ მოაგონდა ქურდები, რომელთაც გატეხეს მე-
ზობლის სახლი.

შუალამემდე ტკბილად ეძინა, მერე კი უცებ რაღამაც
გამოაღვიძა. ჯერ ვერ გაეგო, რა იყო, მაგრამ რამდენი-
სამე წუთის შემდეგ მკაფიოდ გაარჩია უცნაური, ერთგვარი
კაკუნი, რომელიც ქვედა სართულიდან ისმოდა; თითქო რკი-
ნასა ხერხაედნენ. მაშინვე მიხვდა, როგორც იყო საქმე; მოა-

გონდა მოსამსახურის ნაამბობი, რომ ქურდებმა გახერხეს დასაბრუნების რკინის კოჭაკები და ისე შეიპარნენ მეზობლის სახლში.

— ეს ქურდია, — გადასწყვიტა ედიტამ. — დედას გამოადიციებს. ცოტა უფრო დიდი რომ ყოფილიყო ედიტა და კარგად სკოდნოდა ქურდების ჩვეულება, უფრო შეშინდებოდა; ახლა კი სრულებით არ იყო შეშინებული; დედის ფიქრი ჰქონდა მხოლოდ.

საჩქაროდ შეუდგა მოფიქრებას და გადასწყვიტა, რომ პირველ ყოვლისა ხმაურობა უნდა დაეშალა ქურდისათვის.

— ჩავალ ქვევით ქურდთან და ვსთხოვ, რაც შეიძლება, ჩემად იქურდოს და აუხსნი კიდევ, რისთვისა ვთხოვ ამას. ეს ძალიან უცნაური განძრახვა იყო, მაგრამ, როგორცა ვთქვით, ედიტაც უცნაური ბავშვი იყო. ისე სწრაფად და ჩუმად გამოძვრა ლოგინიდან, რომ თითქმის ზეწარიც არ შეუნძრევია. ასევე ნელა გამოვიდა ოთახიდან და ჩავიდა ქვევითა სართულში ფეხშიშველა.

ხერხის ხმა შესწყდა, მაგრამ ახლა ედიტამ გაიგონა სამზარეულოდგან ლურსმებიან ჩექმების ხმა და, თუმცა, მართალი მოგახსენოთ, გული ჩვეულებრივზე უფრო უცემდა, მაინც მამაცად წავიდა სამზარეულოსაკენ და შეიღო კარი.

— ძალიან ზრდილობიანად მოვექცევი... — სთქვა ედიტამ გულში, როცა კიბეზე ჩამოვიდა, — მაშინ ალბად ისიც უფრო ზრდილობიანად მოიქცევა... მის ლენ. ამბობს, ზრდილობა ყველგან გასჭრისო.

კარების კრაქუნზე ქურდი გაეჩანა ფანჯრისკენ და კიდევ შესდგა ზედ ფეხი, როცა უცებ დაინახა პაწაწა ბავშვი გრძელ ლამის პერანგითა; ბავშვი შესცქეროდა თავის დიდრონ კვიანის თვალებით ქურდს და არავითარი გაბოროტება არ ეტყობოდა სახეზედ.

— ნუ გეშინიანთ! — სთქვა ედიტამ თავის წყნარის, ტკბილის ხმით. — არას დაგიშაგებთ... თქვენთან დიდი სათხოვარი მაქვს...

ქურდი ისე იყო გაოცებული, რომ არ ექნა.

— ესეც ასე! ზედ ქურდობაზედ მომასწორეს! — წაიჩურჩულა ქურდმა. სიტყვა-პასუხზე ეტყობოდა, (როგორც საზოგადოდ ყველა ქურდებს) რომ „ქარგ გარემოებაში“ არ უცხოვრია; ასე ამბობდა მის ლენ. ქურდმა გადიხარხარა, მაგრამ ყრუდ-კი, პირზე ხელი ჰქონდა მიფარებული; იმისი სიცილი იყო უხმო, მაგრამ ისეთი ძლიერი, რომ მთელ მის სხეულს თამთამი გაჰქონდა.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, მოკვდი! მომასწრო და მერე ვინ? ვილაც ლაწირაკმა. და ისიც, ერთი უყურეთ, „არას დამიშავებს“! ოჰ, ჩემო თავო!

ელიტამ შეატყო, რომ ქურდს ზრდილობა აკლია და ალბად წიგნიც არ იცის, მაგრამ რა აცინებდა ასე ქურდსა—ვერ გაეგო. ბოლოს იფიქრა: იქნება ვცდები, რომ ქურდი მგონიაო.

— ნება მიბოძეთ გკითხოთ: მართლა ქურდი ბრძანდებით?

— ღმერთო მაშორე, რას ბრძანებთ, მის? რის ქურდი? განა ამისთანა ქურდები არიან? მე, უნდა მოგახსენოთ, მის, დიდი მეგობარი ვარ თქვენის დედ-მამისა, და არ, შემოვედი მათთან საღამოს სტუმრად... და რომ მოსამსახურენი არ შემეწუხებინა, ფანჯრიდან შემოვძვერი,—ასე სჯობს!

— ვხედავ, რომ მემასხრებით, როგორც მამამ იცის ხოლმე მასხრობა! მხოლოდ ყური მიგდეთ. აი, რა მინდა გითხრათ: მამა წავიდა შოტლანდიაში; მოსამსახურედ ჩვენ მხოლოდ დედაკაცები გვყავს, რომელთაც ზემოდ სძინავთ, დედას კი შეეშინდება, თუ გამოადვიდეთ, შიშით ავად გახდება... აი, ამიტომ გთხოვთ, მიყოთ სიკეთე და, თუ გინდათ ქურდობა, ისე ჩუმად იქურდეთ, რომ დედა არ გააღვიძოთ.

ქურდი აღარ იცინოდა. შეაშტერდა ბავშვს და იმეორებდა თავის ხეპრულ სიტყვებს.

— ესეც ასე და... დაიჭირა! ქურდი დაიჭირა! ყრბაყრბაყრბაყრბა!
გოგო!

— რად ლაპარაკობთ ეგრე?—უნდა ზრდილობიანად ილაპარაკოთ.

ელიტას ეგონა, რომ ქურდი ისევ სიცილს დაიწყებდა, მაგრამ ის თითქო გონს მოვიდა და წაიბუტბუტა:

— კარგია, კმარა! არა მცალიან შენთან სალაპარაკოდ!

— მეც ეგრე მგონია, რომ არა გცალიანთ. ვაი თუ დედამ გამოიღვიძოს, მე იქ ვერ მნახავს და შეეშინდება... ჯერ რას მოიპარავთ?

— სჯობს წახვიდე, გოგონა, ზევით დედასთან,—აი ამას გორჩევ.

ელიტა ჩაფიქრდა ერთ წუთს და მერე სთქვა:

— მოპარვა არაფრისა არ შეიძლება... ეს, რასაკვირველია, თქვენც კარგად იცით... მაგრამ, თუ უსათუოდ გინდათ გაგვექურდოთ, მე თითონ გიჩვენებთ, რა უფროა თქვენთვის გამოსადეგი. გინდათ?

— აბა, მაგალითად, რა?—ჰკითხა ცნობის-მოყვარეობით ქურდმა.

— დედის ნივთებიდგან ნურაფერს წაიღებთ. ერთი, რომ ის ნივთები იპის ოთახშია, და უსათუოდ გამოაღვიძებთ; მეორე—დედას ჯავრით გული გაუსკდება,—თითონა სთქვა... მაშას საყვარელ ნივთებსაც ნუ წაიღებთ... იცით რა? ყველას ემჯობინება, ჩემი ნივთები წაიღოთ.

— რა ჯურისაა ის შენი ნივთები?

— ოქროს ძეწვევი, ოქროს საათი, მამის ნაჩუქარი... კიდევ ერთი აცმა მარგალიტი და სამაჯურები... დიდი-დედამ დამიტოვა... ძალიან კარგი ნივთებია, ძვირფასი, დიდი ფული ღირს. მე მინდოდა მეხმარა ის ნივთები, როდესაც გავიზღებოდი და დიდი ქალი შევიქნებოდი... მაგრამ არა უშავს რა.. სულ ერთია... წაიღეთ! კიდევ...—დაუმატა ელიტამ ჩახლჩილის ხმით,—მაქვს კიდევ კარგი წიგნები... ძალიან მიყვარს ისინი... მაგრამ სულ ერთია...

ეროვნული
აქადემია

— შენი წიგნები მე არ მინდა! რა თავში ვიხდები?

— არ გინდათ?— გაეხარდა ბავშვს.— დიდად გმადლობთ!

„ჩემ სიცოცხლეში ასეთი უცნაური არა მინახავს—რა, არ გამიწყრეს ღმერთი!“ ფიქრობდა ქურდი და აშტერდებოდა ბავშვის გაბრწყინვალეულ სახეს.

— მაშ, წავიდე ზევით ჩემი ნივთების მოსატანად?

— არა, მოიცადე, ქალბატონო, მოიცა... ჯერ ერთად წავიდეთ საკუქნაოში და, სანამ მე ვიმუშავებ, შენ ჭკვიანად იჯექი.

ქურდმა თითონ იპოვნა გზა სანჯარეულოდან საკუქნა-ოსკენ, დასვა ყმაწვილი კიბის საფეხურზე და თითონ საჩქაროდ აღებდა შკაფის უჯრებს, სადაც ვერცხლეულობა იყო შენახული.

— რარიგ მაკვირვებს, რომ თქვენ ასე მალე გაიგეთ, სად ვინახეთ ნივთებს... და რომ თქვენი გასაღები მოერგო ჩვენ შკაფს!— ჰკვირობდა გაოცებული ედიტა.

— დიად, მართლაც, ეს დიდი მეცნიერება ყველამ არ იცის!.. ამ ხელობას, გოგონა, დიდ ხანს უნდა შესწავლა, დიდი განათლებაა ამისთვის საჭირო!..

— განა თქვენ განათლებული ბძანდებით?

— შენ კი გეგონა— არა?

— უკაცრავად... ნუ გეწყინებათ... მე ასე მეგონა... იცით, თქვენ ისე უცნაურად ლაპარაკობთ.

— განათლებაც, ქალბატონო, სხვადასხვანაირია: მაგალითად ოკსფორდში— ერთია, კემბრიჯში*) კი— მეორე.

— ყოფილხართ ოკსფორდში?

— არა, არა ყოფილვარ. ჩემი ბიძაშვილი კემბრიჯში-აც არ ყოფილა!.. — ლაპარაკობდა ქურდი და მოჰყვა ისევ ხარხარსა. იმავე დროს დიდის სიამოვნებით ჰკრავდა ვერცხლეულობას ბოხჩაში. — თქვენ, უეჭველია, ნამდვილი ვერ-

*) ინგლისის ქალაქებია, სადაც ორი უმთავრესი უნივერსიტეტია.

ცხლეულობა გვექნებათ და არა ყალბი რამ?... კარგი ხეობი არ იტყუებენ ქურდებს, ყალბი ნივთები არასოდეს არა აქვთ, რადგან ეს კეთილშობილება არ არის... შენი დედ-მამა, მე მგონია, კეთილშობილები არიან და ყალბ რამეს არ შეინახავენ კეთილის ხალხისა და ჩვენ—ქურდების—მოსატყუებლად! შენ რას იტყვი ამაზე?

— შე ნამდვილად ვეცი, რომ მამა და დედა კარგი ხალხია!

— ჰო-და! მოტყუება არ იყოს!

ქურდმა მეორე უჯრა გამოსწია და დაიწყო შიგ ძებნა. ედრტას კიდევ ერთი რამ უნდოდა ეკითხნა.

— მითხარით, თუ შეიძლება, სარფაა ეს თქვენი ხელობა?

— არ შეიძლება ითქვას, რომ როგორც ეკუთნის, ისეთი მოსაგები იყოს. არა, მოსაგები სულაც არ არის... ყველა დიდი კაცი ხომ ისეთი კეთილი და თავდაბალი არ არის, როგორც შენ, პატარავ...

— გამადლობთ... თქვენც ძალიან თავაზიანად მეტყუოდით... განსაკუთრებით ის არის კარგი, რომ არ ხმაურობთ.

— ეგ, პაწიავე, ჩვენს ხელობაში პირველი საქმეა, — რომ რაც შეიძლება ნაკლები ხმაურობა იყოს, ხმაურობის იტება აღკრძალული გვაქვს, რადგან მავნებელია ჩვენთვის.

— მოითმინეთ... არ შეიძლება დაგვიტოვოთ რამდენიმე წყვილი დანა-ჩანგალი, გთხოვთ... უკაცრავად, რომ გიშლით... მაგრამ, აბა, იფიქრეთ, როგორ ვისაუზმოთ ხვალ დილით, თუ დანა-ჩანგალი არ გვექნება?

— განა უბრალო დანა ჩანგალი არა გაქვთ?

— უბრალოთი დედა არა სკამს... არ შეუძლიან, — არ არის დაჩვეული. იცით, დაუტოვეთ დედას ერთი წყვილი დანა-ჩანგალი, მე კი უბრალოთიც შემიძლიან: ჩემთვის სულერთია!

ქურდმა სიამოვნებით შეასრულა პატარა ქალის თხოვნა

და დასტოვა ერთი წყვილი დიდი დანა-ჩანგალი და პატარა დანა-ჩანგალი და კოვზი წაიღო

— დიდად გმადლობთ! რა კეთილი ხართ!—სთქვა ედიტამ, როცა დანახა ქურდის საქციელი.

— ეს შენი მამაკობის ჯილდოა, იმისი, რომ არა ჰყვირი, ქურდი ძალიან გართული იყო თავის საქმით და ჩუმად მუშაობდა, მხოლოდ იღიმებოდა, თითქო რაღაც სასაცილო აგონდებო. ედიტაც ჩუმად იჯდა. ტიტველა ფეხები ამოკეცა პერანგ ქვეშ და ყურადღებით ადევნებდა თვალს ქურდის მოძრაობას.

ბევრი ახალი რამ უნდოდა ეკითხნა. კიდევაც დაუწყო ქურდს გამოკითხვა.

— მითხარით ერთი, ნუ თუ ქურდობა უფრო მოგწონთ ვიდრე სხვა რამ ხელობა?

— სხვა რამ?.. ჩვენი ნება რომ იყოს, ქალბატონო, რასაკვირველია, ეხლავე დიდის სიამოვნებით ქალაქის თავად წავიდოდი, ან პალატის წევრად, ან, თუ ნებას მომცემთ ვსთქვა, თვით უელსის პრინცად ყოფნას ვარჩევდი... მაგრამ რას იზამ, ალბად არის დამაბრკოლებელი მიზეზები...

— უელსის პრინცა, რასაკვირველია, არ შეგიძლიანთ გახდეთ, ეგ მეც ვიცი! მაგრამ, განა არ შეგიძლიანთ რამე სხვა საქმე აირჩიოთ? აი, მაგალითად, მამა ჩემი გაზეთის გამომცემელია. გინდათ გაზეთის გამომცემელი იყოთ?

— გამომცემელი? ეგ სწორედ საჩემო საქმეა! მამა თქვენი რომ გამიცვლიდეს ხელობას, ძალიან კარგს იზამს. აბა, თუ შეიძლება ეცადეთ ..

— არა, მამა არ მოინდომებს ქურდად გახდომას და ამიტომ არც ვაგვიცვლით!.. სთქვა ჩაფიქრებულმა ედიტამ. — მაგრამ რო უამბო, როგორი კეთილი ხართ და რომ თქვენ სრულიადაც არ გინდათ ქურდი იყოთ, უსათუოდ ეცდება გიშოვოს რამე სამუშაო. ძალიან ბევრი ნაცნობები ჰყავს...

თქვენ მხოლოდ მითხარით თქვენი გვარი და დამიტყვი თქვენი ბინის მისამართი.

ქურდმა ჩაიყო ჯიბეში ხელი და ვითომ ძალიან შეწუხებულმა გაიკვირვა:

— ოჰ, ღმერთო ჩემო! რა დამმართვია, ქალბატონო, წარმოიდგინეთ, სადარბაზო ბარათი დამეიწყებია. სახლიდან გამოსვლის დროს სასტუმრო ოთახში როიალზე დამრჩა! ეჰ, გამოჩერჩეტებულო ჩემო თავო!.. როგორ დამავიწყდა, რომ სადარბაზო ბარათები დამჭირდებოდა?

— ძალიან სამწუხაროა, რომ დავიწყებიათ... მითხარით თქვენი გვარი და სახლის ნომერი და მე ისე დავიხსომებ.

— ვეკვობ, რომ დაიხსომოთ, — უპასუხა ქურდმა ნალღლიანის ხმით და თავის ქნევით... — ძნელი დასახსომებელი გვარი მაქვს, ქალბატონო, ძალიან ძნელი! აბა, შინჯეთ, დაიხსომებთ? ლორდი სალდვერნონ-სალბერტ ხედუვარტი პენტოველიდან, ჰაიდპარკში.

— თქვენ ხართ ლორდი?.. შეჭყვირა ედიტამ. — ღმერთო ჩემო! რა საოცრება!

— სწორედ რომ საკვირველია და ძალიან საკვირველიც. — სთქვა ქურდმა და თავი ჩაიქნია, — ძალიან, ძალიან... მე თითონაც ხშირად მაკვირვებს ეგა... აბა, პატარა ქალბატონო, არ მინდა თავი შეგაწყინო ჩემი აქ დიდხანს ყოფნით, ვამიძეხით მამა თქვენის ოთახში. ვნახოთ, როგორი ნივთები აქვს ღიდად პატივცემულ მამა თქვენს

— მხოლოდ ნუ ასტებთ ხმაურობას! — ეხვეწებოდა ედიტა და მიუძღოდა წინ.

როდესაც შევიდნენ სამუშაო ოთახში, ედიტა მწარედ დაღონდა. ყოველი ნივთი ამ ოთახში მამას ისე უყვარდა და უფრთხილდებოდა. როგორ ეწყინება, როდესაც დაბრუნდება და ჰნახავს, რომ რომელიმე მათგანი აღარ არის!

ედიტა ხმა-ამოუღებელივ შეჭერდა კარებში და ნალღლიანი თვალი გადაავლო ოთახს.

— მომითმინეთ... — სთქვა ბოლოს ჩურჩულით სიკითე კიდევ მიყავით. ნება მიბოძეთ ავირბინო ზევით და ჩამოგიტანოთ ჩემი ნივთები ამათ მაგიერ.. იცით, ისინი უფრო ადვილი წასაღებია და ძალიან, ძალიან ძვირფასები. ჯერ ერთი, რომ მათი მოპარვა არ დაგვირღებათ, რადგანაც მე თითონ გაჩუქებთ. მხოლოდ აქ ნურაფერს ახლებთ ხელს! მამას ისე უყვარს ეს ნივთები... ისეთი კეთილია.

ქურდმა შეჰხედა ედიტას და თან წაიბუტბუტა: — კარგი, წადი, მოიტანე შენი ზიზილ-პიპილები!

ედიტას თავისი განძეულობა თავის საკუთარ ოთახში ჰქონდა შენახული. სწრაფად აირბინა ზევით და ისევ სწრაფად ჩამობრუნდა. როდესაც აღევდა ქურდს პატარა ყუთს, თვალები ცრემლით ავესო.

— საათი მამამ მაჩუქა, ძეწკვი კი დედამ, — ეუბნებოდა აღელვებული ედიტა, — მარგალიტი კი წინად დიდი-დედასი იყო... ახლა ჩემია, დიდი-დედა ცაშია...

ძნელი გამოსაცნობია, რას ფიქრობდა ამ დროს ქურდი, მხოლოდ უწინდელზე უფრო ჩაფიქრებული და დარცხვენილი იყო. შეიძლება ისეთი ცუდი კაცი არ იყო, როგორც სხვა ქურდები; იქნება რცხვენოდა იმ პატარა ქალის ნივთების წაღებისა, რომელსაც სხვები უფრო ძლიერ უყვარდა, ვიდრე თავისი თავი. ქურდი წავიდა სამუშაო ოთახიდან ისე, რომ ხელი არაფრისთვის უხლია.

შეიხედა სასტუმრო ოთახში და გაჯავრებულმა რაღაც წაიბუტბუტა ბატონებზე, რომელთაც სხვისი დარდი არა აქვთ და ყიდულობენ თავისთვის სულელურ მარმარილოს ნივთებს და ბრინჯაოს მძიმე საათებს და არა ფიქრობენ, როგორ გაუძნელდებათ ჩვენს მოძმეებს ამისთანა სიმძიმის წაღებამ.

ედიტა ჰხედავდა, რომ ქურდი რილათიკ უმადური იყო, მაგრამ ვერ გაეგო მიზეზი. ქურდი დაბრუნდა საკუქნაოში, ამოიღო შკაფიდან ხაქაპურის ნაჭერი და ძალიან მადიანად

შექცა: შერე აავსო ჭიქა ღვინით. ედიტამ იფიქრა: ^{ერეკლეშვილი} ~~ერეკლეშვილი~~ შად ამოდენა ღვინის დაღევა ჭურღს აწყენსო.

— იცოცხლე, პატარა ქილო! — სთქვა ჭურღმა... იცოცხლე დიდხანს, გაიზარდე დიდი ქალი, ყველა ქალების დასამშვენებლად, დედ-მამის სანუგეშოდ!

გადიწია თავი და ერთბაშად გამოსცალა სავსე ჭიქა, რაც ედიტას დიდ სიმარჯვეთ ეჩვენა. მხოლოდ ლორდისაგან ასეთი საქციელი ეუცხოვა.

ჭურღმა აიღო ბოხჩები, რომელშიაც ვერცხლეული და სხვა ნივთები იყო გამოკრული.

ედიტამ რომ შეამჩნია, წასვლას აპირებსო, ადგა კიბიდგან, რომელზედაც იჯდა.

— ნუ თუ თქვენ ისევ ფანჯრიდგან გადაძვრებით? — ჰკითხა ჭურღს.

უსათუოდ ფანჯრიდგან... მაშ, როგორ, ჩემო ბატონო? ასეთია ჩემი ძველი ჩვეულება... ბავშობიდანვე ფანჯარას უფრო პაივისა ვცემ, ვიდრე კარებს. სხვაფრივ არ შემოძლიან.

— მაშ, მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! — უთხრა ედიტამ და ზრდილობიანად გაუწოდა ხელი, როგორც კარგ ნაცნობს. — დიდად, დიდად გმადლობთ, მილორდ!

ედიტას ეგონა, რომ საჭიროა ამ საწყალ ლორდს, რაც შეიძლება. ზრდილობიანად მოვექცეო. ფიქრობდა, ცუდად თუ ვქცეოდნენ და იმიტომ გახდა ჭურდიო. ჭურღმა მეგობრულად ჩამოართვა ხელი, ფეხი-ფეხსაც-კი შემოჰკრა.

— ბედნიერად იყავით, ჩემო კარგო, კეთილო ქალბატონო. სიკვდილამდინ არ დამავიწყდება, რომ ერთმა გულკეთილმა ციკუნეიმ ჭურღობაში დამიჭირა.

ჭურდი რომ ამ სიტყვებს ამბობდა, ედიტა ფიქრობდა: „აი, ახლა უფრო ცდილობს ზრდილობიანად ლაპარაკს; უეკველია, „კარგ გარემოებაში“ რომ იყოს, უფრო ზრდილობიანად ილაპარაკებდა“. ჭურდი სწრაფად გაძვრა ფანჯარაში და ედიტა დარჩა ბარტო ბნელაში, რადგანაც ჭურღმა თან

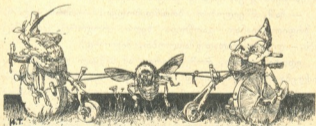
წაიღო სანთელი. გოგონამ ძლივს გაიგნო გზა საწოლთან, ხისკენ და მხოლოდ მაშინ იგრძნო, რომ ცუდად არის: მუხლთ ეკეცება და მთლად გაცივებულია და დასუსტებულია. ეს გრძნობა უფრო ჰგავდა შიშს, ვიდრე ის, რომელსაც განიცდიდა მაშინ, როცა ქურდთან ერთად იყო.

— აბა, ბოროტი ქურდი რომ ყოფილიყო, ხომ შეეძლო მოვეკალი? ფიქრობდა ბავშვი, კანკალებდა და საბანში ეხვეოდა.

— მადლობა ღმერთს, რომ არ მომკლა. ძალიან მიხარია... თორემ დედისკოს ძალიან ეწყინებოდა... მამაც მეტიად შესწუხდებოდა...

ექ. ლორთქიფანიძისა

(დასასრული იქნება)

ზარა-პიბილის ხელმწივის ქალი.

(ზღაპარი)

ვუძღვნი მაგიტას

ყო და არა იყო-რა, იყო ერთი ღარი-
ბი კაცი. ჰყავდა ერთი ვაჟი და სამი
ქალი. როცა კვდებოდა, დაიბარა ვაჟი
და უთხრა:

— შეილო, მე ვკვდები, მაგრამ შენ ნუ იღარდებ. გან-
გებას ასე დაუწესებია, რომ მშობელი კვდება და შვილი რჩე-
ბა. მხოლოდ ჩემი სათხოვარი ესაა, კერას ნუ გააცივებ და დებს
უპატრონე. ვაჟმა პირობა მისცა: ერთსაცა და მეორესაც შე-
ვისრულებო.

კაცი მოკვდა. შვილებმა დამარხეს მამა და იწყეს ცხოვ-
რება ქოხში უმამოდ. ვაჟი დადიოდა სარჩო-საბადებლის სა-
შოვრად, დები კი ოჯახობდნენ. კერა მუდამ გაჩაღებული
იყო და ვაჟს უხაროდა, რომ მამის სურვილს ასრულებდა.

ერთხელ, როცა სახლში დაბრუნდა ტყიდან, და აღარ დაუბოძა. ისინი გაიტაცეს კაჟან დევმა, გველვე-შაპმა და ორბმა, მაგრამ ვაჟმა არ იცოდა ეს და ბევრი უძახა, ეძებდა იქით-აქეთ, მაგრამ იმათი არც ასავალი სჩანდა და არც დასავალი. ვაჟი დაღონდა და უნდოდა გაქრილიყო საძებრად, მაგრამ მოაგონდა მამის სათხოვარი და თავის პირობა და დარჩა შინ.

თან-და-თან დებს გადაეჭვია, მაგრამ მარტოდ-მარტო იყო, საქმელს აღარ ხარშავდა და კერა ისე მხიარულად აღარ გუზგუზებდა, თუმცა თბილი კი იყო. თითონ ტყეში დადიოდა და კრიპუკით და ტყის ხილით იკვებებოდა. ფრინველები და ნადირი არ უფრთხოდნენ, რადგანაც არ ჰხოცდა და შეეჩვივნენ. ვაჟი შეეჩვია იმათ ნალაპარაკების გაგებას და ხშირად სტკებოდა ფრინველების კიკ-ჭიკ-გალობით. ფრინველებს კი იმისი ენა არ ესმოდათ.

ერთ დღეს ვაჟი ჩვეულებრივ იჯდა კუნძზე ტყეში და ყური მოჰკრა ორ იადონის მუსიფს. ერთი ეუბნებოდა მეორეს:

— ჩემო კარგო, შენ ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალივით ნაზი და მშვენიერი ხარ...

— ოჰ, რას ამბობ, — მიუგო მეორემ, — ზარაბიბილის ხელმწიფის ქალისთანა როგორ ვიქნები; ის ცას ქვეშეთში ყველაზე უნაზესი და უმშვენიერესია.

— ცას ქვეშეთში მარტო შენ ხარ იმისთანა და რა ბედნიერი ვარ, რომ ჩემი მეგობარი ხარ, თორემ მეც, აი, ისე დაღონებული და უბედური ვიქნებოდი, როგორც ის ორფეხა უფრთოა, აი, იქ კუნძზე რომ ზის.

ვაჟი წამოხტა, უნდოდა ამბავი გამოეკითხა, მაგრამ ფრინველები ბედნიერები იყვნენ, იმის სურვილი ვერ გაიგეს და გაფრინდნენ. ვაჟს მოუნდა ზარა-ბიბილის ხელმწიფის მშვენიერი ქალი მისი მეგობარი გამხდარიყო, მაგრამ სად და როგორ ეპოვნა. წასულიყო საძებრად, ვაი თუ კერა გამ-

ქალიყო. ბევრის ყოყმანისა და ფიქრის შემდეგ, გადსწყვეტა მიეტოვებინა ქობიცი, კერაც და გაქრილიყო საპოვნელად: შეეტყო, ვინ და სად იყო ზარაბიბილის ხელმწიფის ქალი.

გაუდგა გზას. ბევრი იარა. გადაიარა მთა და ბარი და შევიდა ერთ უდაბურ ტყეში. დაიქანცა. საშინლად მოსწყურდა, მაგრამ წყალი არსად სჩანდა. ირგვლივ სიჩუმე იყო, ჩამიჩუმე არსიდან ისმოდა; ხეების ფოთლებიც კი არ ინიძრებოდა, თათქოს რალაცას, ან ვალაცას შეეკრა ყველაფრის მოძრაობა და ყველაფერი გაეჩერებინა.

უცებ ბაკა-ბუკი მოისმა. ვაჟმა მიიხედა და გაჰვირდა: მომავალი ყვავილი დაინახა. ყვავილს კაცის ხელები ჰქონდა, სურა ექირა და ნელ-ნელა მოდიოდა ბილიკ-ბილიკ. აუჩქარებლად მივიდა ერთ უზარ-მაზარ ცაცხეთან და დაუკაცუნა. ცაცხვის გული გაიხსნა და რაკრაკით წამოვიდა ანკარა წყალი. განცვიფრებულმა ვაჟმა ვერც კი მოასწრო ეთქვა რამ, რომ ყვავილმა ლიტრა მიუშვირა, აავსო, ხე ისევ დაიხურა და ყვავილი უკანვე გაბრუნდა თავის გზით.

ვაჟი გამოუდგა, დაეწია და შესთხოვა:

— ყვავილო, თუ ღმერთი გრწამს, ერთი წყალი დამალევინე!

— ვერ დაგალევინებ,— მიუგო ყვავილმა,— ჩემი ქალბატონი გაიგებს და გამოიჯავრდება.

ვაჟი შეეხვეწა:

— წყურვილით ვკვდები, შორის ქვეყნიდან მოვდივარ და, აბა, ქალბატონი რას შეიტყობს. სურა გაავსე და ისევ საესე წაიღე.

ყვავილმა გაიღიმა და უთხრა: კახან დევის ბრძანებით, ცაცხვი მხოლოდ ერთ სურა წყალს იძლევა დღეში ქალბატონისათვის. მაგრამ ბოლოს შეგებრალა და დაალევინა.

შინ რომ მივიდა, ქალბატონმა ჰკითხა:

— წყალი ვის დაალევინე?

— ერთ ყმაწვილ კაცს, ადამის შვილს. ისე რომ ველარ გავაწვილე.

— წადი აქ მომგვარე, იქნება ჩემი ძმა იყოს,—სთქვა ქალბატონმა.

— ყვავილი დაბრუნდა ტყეში და წაიყვანა ვაჟი დევის სასახლეში, რომელიც ტყის შუა გულას გადაქიმულ უშველგებელ მინდორში იდგა. ვაჟი მართლაც ქალბატონის ძმა გამოდგა. ორივეს ძალიან გაეხარდათ ერთმანეთის ნახვა და დიდხანს ჰკოცნიდნენ ერთმანეთს. ბოლოს დამ უთხრა:

— რისთვის მოხვედი, საყვარელო ძმაო? ჩემის ქმრის შიშით ამ ქვეყანას ფრინველსაც კი ვერ გაუქაქანია და ვაი თუ შენც შეგქამოს.

ვაჟმა უამბო ჩიტების ნალაპარაკევი და დაუმატა:

— მე ახლა იმ ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალს ვეძებ, იქნება იცოდე, სად არის? თუ მართლა ისე მშვენიერია, მინდა შეგობრად გავიხადო, ცოლად შევიერთავ. მომწყინდა მარტო ცხოვრება.

— მე არ ვიცი, მაგრამ იქნება ჩემმა ქმარმა იცოდეს. მოდი, დაგმალავ და შეიძლება მოვახერხო, რომ დაგეხმაროს კიდევაც. შეშის მოსატანად წავიდა და საცაა მოვა.

მართლაც, არ გასულა დიდი დრო, გამოჩნდა კაჟან დევი. მხარზე ვეება ხე ჰქონდა გადებული, მოდიოდა და დედამიწა ირყეოდა იმის სიმძიმით. ხე ეზოში დააგდო და გამოსწია სახლისაკენ. შემოდგა თუ არა ფეხი კარებში, მაშინვე ცხვირი მიატრიალ-მოატრიალა, დასუნა იქაურობას.

— აქ რაღაც ადამიანის სუნის სდგას,—სთქვა დევმა.

— აბა, ადამიანის სუნს აქ რა უნდა. ვინ მოვიდოდა, როდესაც შენის შიშით დედამიწაზე კიანქველას ვერ გაუვლია და ცაზე ფრინველს?

— არა, ადამიანის სუნია. მე თვითონ მოვნახავ,—სთქვა კაჟან დევმა და გასწია საძებრად. ცოლს შეეშინდა, გამოუტყდა ქმარს და შეეხვეწა:

— ჩემი ძმა და ნურას ავნებ.

— თუ შენსავით თეთრ-ყორმიზი და ხუჭუქ-თმიანია, შენი ძმა იქნება, შევიყვარებ და შევიტკობ კიდევაც, თუ არა და, ვახშმად გამომაღებ.

დამ გამოიყვანა ძმა. კაქან დევმა შეხედა თუ არა, მიწინვე გადაეხვია, გადააკოცნა და ჰკითხა:

— შითხარი, რა საქმე გაქვს და შენთვის არაფერს დავზოგავ.

ვაჟმა უამბო, რისთვისაც იყო მოსული.

— მე, მართალია, არაფერი ვიცი, მაგრამ ჩემ ქვეშევრდომებს ეკოდინებათ — უთხრა დევმა, აილო ჩაქუჩი და სამჯერ შემოჰკრა სასახლის სვეტს. არ გასულა ხუთი წუთი, რომ რაც ქვეყანაზე ყვავილია — დიდი თუ პატარა, — ყველამ სასახლის წინ მოიყარა თავი, მორბოდნენ სიცილ-კისკისით ჯგუფ-ჯგუფად, ცალკ-ცალკე, მოხტუნაე-მოთამაშობდნენ, მოდიოდნენ დინჯად და დარბაისლურადაც. მოწიწებით მისცეს ათასფერი სალამი თავიანთ ბატონს და ელოდნენ, რა ბრძანება იქნებოდა.

— ჰეი, თქვენ, რა იცით ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალისა? — ბრძანა დევმა.

ყვავილებმა თავები ჩაჰქინდრეს დალონებულებმა — არაფერი არ იცოდნენ და არც გაეგონათ ამ ქალის ამბავი. სირცხვილით კიდევ უფრო გავარვარდნენ.

— ოოჰ, მე არაფერი არ ამომიკითხავს მეგ ქალისა დედა ჩვენის მიწის გულში.

— ოოჰ, არც მე, არც მე, — ეჭურჩულებოდნენ ისინი ერთმანეთს ყურში.

თავიანთ გულის ტკივილი გადასცეს ბაღებს, ბაღებმა — ხეებს, ხეებმა — ფურცლებს და ერთ წუთს შეიძრა ტყე, — გამხიარულდა და ახმაურდა.

კაქან დევმა გააქნა ხელი და ყველაფერი ისევ ჩაჩუმდა და დალონდა. გულ ნაწყენი დარჩა თითონაც, გამოიძრო რკინის ბეჭედი, აჩუქა ვაჟს და უთხრა:

ერეკლესიის
წილობრივი

— რასაც დაკეტილს დაადებ, მაშინვე გაიღებოდა და დაიჭრებოდა.

დამ უჩრია მეორე დასთან—გველვეშაპის ცოლთან—წასულიყო, იმას ეცოდინება და დაგებმარბამო.

ვაჟი გამოეთხოვა სიძეს და დეს და გაუდგა გზას. ბევრი იარა. გადაიარა მთა და ბარი და მიადგა ზღვას. დაიქანცა. წყალი მოსწყურდა და მოშვიდა. ჩამოჯდა ქვეზე და გასცქეროდა ზღვის ტალღების თამაშს, თანაც ფიქრობდა, სად და როგორ ეპოვნა თავისი და. ამ დროს დაინახა, რომ ერთ ტალღასთან გამოცურდა ერთი მშვენიერი ფირუზის ფრად მოსილი და მწვანე თვალ-წარბა, თმიანი ქალი, დაჯდა ნაპირას და მშვენიერის ხმით მორთო სიმღერა. ისე საუცხოვოდ მღეროდა, რომ ვაჟს ყველაფერი გადაავიწყდა ქვეყანაზედ. ეს სიმღერა ჩიტების ვალობაზედაც უუმშვენიერესი იყო, ნიავის ქროლვაზეც უფრო ნაზი და სასიამოვნო.

— ეს იქნება უთუოდ ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალი, — გაიფიქრა ვაჟმა გახარებულმა, და ის იყო უნდა მისულიყო მასთან, რომ ქალი თითონ ადგა და გაოცებული ვაჟი პირდაღებული კი დარჩა. ფეხების მაგიურად. ქალს უშნო თევზის კუდი ჰქონდა და ამ კუდით უშნოდ მიხობავდა სილაზე. მიხობდა დიდ ქვასთან და დაუკაკუნა. ქვის გული გაიხსნა და ანკარა წყალი გადმოკამკამდა. ქალმა გაავსო სურა, ქვა დაიხურა, თევზ-ქალამ გასწია ზღვისაკენ; ამ დროს წამოეწია ვაჟი და სთხოვა:

— მშვენიერო თევზ-ქალავ, წყალი დამალევინე, ვკვდები წყურვილით.

— არა, — უთხრა ქალმა, — ვერ დაგალევინებ, ჩემი ქალბატონი — გველვეშაპის ცოლი გამიწყრება.

— წამიყვანე შენ ქალბატონთან, — შეეხვეწა ვაჟი.

— არა, ისევ წყალს დაგალევინებ და წაყვანით კი ვერ წაგიყვან; ვერ ჩავდგები შენს ცოდვაში.

ვაჟმა დალია წყალი და ისევ ზღვის პირად დაჯდა. იცოდა, რომ დაი, როცა ნახავდა ნაკლულ სურას, მიზეზს იკი-

თხვედა და გამოგზავნიდა ვინმეს მის წასაყვანად. მარტო, ჩქარა გამოჩნდა ისევ მშვენიერი ქალ-თევზი კობტა სადაფის ნაეით და მიიწვია ვაჟი, ჩაისვა შიგ და წაიყვანა დასთან, გველვეშაპის სასახლეში, რომელიც ზღვის ფსკერზე იყო აშენებული თეთრ მოელვარე სწდაფისაგან. დას დალიან გაეხარდა ძმის ნახვა. ბევრი ჰკოცნა, მაგრამ ბოლოს ჰკითხა:

— რამ მოგიყვანა, საყვარელო ძმაო, აქ? საცაა ჩემი ქმარი—გველვეშაპი მოვა. იმის შიშით ქიანქველასაც კი ვერ გაუქაჰანია და ვაი თუ შეგკამოს.

— ასე და ასეა ჩემი საქმე და უნდა დამეხმაროთ. ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალს ვეძებ, ის არის ცას ქვეშეთში ყველაზე ნაზი და ლამაზი, და მინდა მეგობრად გავიხადო, მომწყინდა მარტო ცხოვრება.

დამ დამალა ძმა, მაგრამ, შემოვიდა თუ არა გველვეშაპი, მაშინვე იგრძნო ადამიანის სუნი.

— ვინ იქნება ადამიანი, — უთხრა ცოლმა, — შენი შიშით ვერა სულიერს ვერ გაუქაჰანია აქ და, აბა, ადამიანს რა მოიყვანდა.

— მე თითონ ვიპოვი, — სთქვა გველვეშაპმა და გასწია. მაშინ ცოლი გამოუტყდა:

— ჩემი ძმა და შენთან დიდი სათხოვარი საქმე აქვს.

— თუ შენსავეთ ტანადი და ხმა ტკბილია, შენი ძმა ყოფილა და შევიტებობ კიდევაც, თუ არა და, ვახშმად გი-ახლები.

დაინახა თუ არა გველვეშაპმა და დაელაპარაკა, მაშინვე გადაჰკოცნა, გვერდით დაისვა და ამბავი გამოჰკითხა.

— მე არაფერი გამიგონია, მაგრამ ჩემ ქვეშევრდომთ ეკოლდინებათ, — სთქვა მან და მაშინვე გასძახა:

— სირინოზ!

იმ წამსვე იქ დაიბადა მწვანე ქალ-თევზი. გველვეშაპმა უბრძანა, შეეკრიბა ზღვათ საბრძანებელი. ქალი იმ წამსვე ჩაჯდა მწვანე ტალღაში, გაჰქანდა ზღვაზე და მორთო წყრია-

ლა ხმით თავისი წარმტაცი სიმღერა. სიმღერის ხმამაღალი და მკაცრი დენა ზღვის ცხოველებმა, მიცურდა რაც თევზი, კიბო, თუ ცხრაფეხა იყო, აღარ დარჩა არც ერთი, რომ იქ არ მისულიყო, ცქრიალითა და რხევით. მისცეს მდაბალი საღამო თავიანთ ბატონს და ელოდნენ ბრძანებას. გველვეშაპმა შესძახა:

— აბა, ვინ შეტყვის ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალის ამბავს? მაგრამ ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალის ამბავი არაფერი არ იცოდა. ზღვათა სამეფოს მცხოვრებთ არა სმენიათ რა იმის სიმშვენიერისა. დაღონდა დიდად გველვეშაპი.

ვაგი გამოეთხოვა დას და სიძეს. გამოთხოვებისას გველვეშაპმა აჩუქა ერთი მარჯანის და ერთი ფირუზის მძივრ და უთხრა:

— თუ მარჯანს ამოიდებ ვნის ქვეშ, მარჯანის ფერ ტანისამოსში, გამოეწყობი ისეთ სიმღერას გამღერებს, რომ ქვასაც კი გააცინებ და ხეს აცეკვებ. თუ ფირუზს და ქვასაც კი აატირებ და ხეს დააღბობ. წაიღე, იქნება გაქირვებაში მოგებმაროს.

დამ კი ურჩია წასულიყო მესამე დასთან — ორბის ცოლთან.

ვაგი გაუდგა გზას მესამე დის საძებრად. იარა ბევრი. გადიარა მთა და ბარი და მიადგა ერთ უზარ-მაზარ კლდეს. ამ კლდის წვერზე ნაპრაღში ჰქონდა ორბს სასახლე და იქ სცხოვრობდა. მაგრამ ვაჟმა არ იცოდა ეს და დაჯდა დასასვენებლად. ამ დროს მოფრინდა ერთი უცნაური ფრინველი, ფრთაზე სურა ჰქონდა შემდგარი. მიფრინდა კლდის ძირას და შემოჰკრა ფრთები კლდეს. ანკარა წყალი გადმოკამკამდა კლდიდან, სურა აავსო და ის იყო უნდა გაფრენილიყო, რომ სტაცა ვაჟმა ხელი და სთხოვა, დასთან წამიყვანეო. ფრინველმა დაიწყო კივილი და კდილობდა თავი დაეხწია. მაშინ ვაჟმა მოსტაცა სურა, დალია წყალი და ნაკლული სურა დაუბრუნა ფრინველს. ახლა კი დარწმუნებული იყო, რომ დაი გამოგზავნიდა ვინმეს მის წასაყვანად და

დამწვიდებით დაიწყო ლოდინი. მართლაც, არ გასულა ნუ-
თი წუთი, რომ ორბი თითონ მოფრინდა, გადაჰკოცნა ვაჟი
და წაიყვანა თავის სასახლეში. და-ძმამ სიყვარულით გადაჰ-
კოცნეს ერთმანეთი.

— ძალიან მიამა, — უთხრა ორბმა ცოლს, — რომ შენსა-
ვით შევ-თვალა და ფეხ-მარდია, თორემ ვახშმად მივირთმევე-
დი. — რისთვის გარჯილხარ, საყვარელო ცოლის ძმავ? — ჰკით-
ხა ვაჟს.

— ასე და ასეა ჩემი საქმე. ზარა-ბიბილის ხელმწიფის
ქალისათვის გამოვიკერი. ისეთი ნაზი და მშვენიერია, რომ
კერაც კი მივატოვე იმის გულისათვის. ვეძებ, მინდა მეგობ-
რად გავიხადო, რომ მეც იმ იადონსავით ბედნიერი და მზი-
არული ვიყო. მომწყინდა მარტო ცხოვრება.

— არა მსმენია რა, — სთქვა ორბმა, — მაგრამ ახლავე შე-
მოვკრებ ჩემ ქვეშევრდომთ და იმათ უთუოდ ეკოდინებათ.
იმ წამსვე მოტრიალდა, ფრთა-ფრთას შემოჰკრა და გაჰ-
კივლა ჰაერში.

იწყეს დენა ფრინველებმა. იმათმა სიმრავლემ მზე დააბ-
ნელა, ხმაურობამ და ფრთების შრიალმა ჰაერი მოიკცა. არ დარ-
ჩა არც ერთი, რომ არ მოფრენილიყო. დიდი, პატარა, მგა-
ლობელი და არა მგალობელი. მდაბალი სალამი მისცეს ბატონ
ორბს, მაგრამ ზარა-ბიბილის ქალის ამბავი არავინ იცოდა.

ვაჟი დალონდა. დალონდა ორბიც, რომ ვერ ისიამოვნა
საყვარელ ცოლის ძმას, მაგრამ ამ დროს აჩქარებით მოფ-
რინდა გვრიტი.

— სად იყავი, გვრიტო, ამდენ ხანს? როცა მე გეძახი გა-
ნა უნდა დაიგვიანო? — უსაყვედურა ორბმა.

— მამატიე, ჩემო ბატონო, ზარაბიბილის ქალი გამოი-
ყვანეს ფერიებმა გასართობად და თვალი ველარ მოვაშორე
იმის სიმშვენიერეს.

— მეც სწორედ იმ ქალის ამბავის გაგება მინდოდა, —
უთხრა ორბმა, — დაიცადე, აი, ეს ვაჟი წაიყვანე და აჩვენე,
სადაც სცხოვრობს ის ქალი.

ვაგი გამოეთხოვა დას და სიძეს. გამოთხოვებისას რომანოვს გამოიძრო ერთი ფრთა, აჩუქა ვაეს და უთხრა, თუ ქედში გაირკობ. სადაც გინდა აგაფრენს. წაიღე, გაქირებაში გამოგადგებაო.

ვაგი გაჰყვა გვრიტს.

იარეს, იარეს; გადაიარეს მთა-ბარი და მიადგნენ ერთ თვალ-უწვდენელ მწვანე მინდორს. შუაგულს მინდორში სულ ცამდის აღმართულიყო მზით გაბრწყინებულ ბროლის კოშკი. გვრიტმა დაანახვა და უთხრა:

— იი, ამ კოშკთან სალამომდის დაიკადე და თითონ ნახავ ქალსაო.

კოშკს გარს ქვის კაცების გალავანი ერტყა. ყოველ კაცს ხელში ქვის ცული ეჭირა და წინაც ქვის კუნძი ეგდო. მხოლოდ ერთ ადგილას აკლდა გალავანის შეთავებას ერთი ქვის კიცი. ვაჟმა ბევრი უტრიალა კოშკს, მაგრამ ვერას გახდა. კარი არსაიდან სჩანდა. ჩამოჯდა კუნძზე და დაიწყო ლოდინი. გალავანს ერთი დედაბერი მოადგა. ვაეს გაეხარდა ადამიანის დანახვა და უნდოდა მიგებებოდა დედაბერს, მაგრამ დედაბერი ტირილით მივიდა ერთ ქვის კაცთან ქდა დიდხანს ეალერსებოდა და ჰკოცნიდა გულამოსკვნით მტირალი. ვაჟმა ჰკითხა:

— რა გატირებს, დედავ, ან ეს რა ქვის კაცებია, ან ამ კოშკში როგორ უნდა შევიდეს კაცი?

— ეს ქვის კაცები შენსავით ქაბუკებია, აი, ეს ჩემი შვილია. ყველა ზარა-ბიბილის ხელმწიფის ქალმა გააქვავა.

— გააქვავა? რისთვის? — იკითხა შემკრთალმა ვაჟმა.

— რისთვის? ისინი იმისთვის მოვიდნენ, რისთვისაც შენ მოხვედი და, აი, ხომ ხედავ, იქ ერთი ქვა-კაცი აკლია, ისიც შენ იქნები, თუ ახლავე არ წახვალ შინ.

— ოჰ, არა, — მიუგო ვაჟმა, — შინ ვერ წაველ, თუ ზარა-ბიბილის ხელმწიფი ქალი არ წავეყვანე. მე შარტოს, სულ ერთია, მაინც გამიქრება კერა და უბედური ვიქნები.

— მაშ, თუ არ დაგიშლია, ორი დღე და ღამე დადარჩე კოშკის ძირას, მესამე დღეს, ვათენდეს თუ არა და ამოაშუქოს თუ არა მზის პირველმა სხივმა, იმ ბორცვზე შედექი, დაგინახავენ და გამოგვიზაფნიან სანთლის ცუღს და რკინის კუნძს და ეს კუნძი უნდა გაჰკვეთო. თუ გაჰკვეთ, ცოლად გამოგყვება, თუ არა და, როგორც დაჰკრავ ცუღს, ქვად გადაიქცევი.

დღედაბერი წავიდა.

მზე გადიწვერა. საღამომ მოატანა, იქაურობა გაბრწყინებული იყო დამავალის მზის შუქით. უცებ ჰაერი გაჰკვეთა რაღაც სასიამოვნო წკრიალა ხმამ. კოშკის წვერში გაიღო კარები და ოთხმა ჰაეროვანმა ფერიამ ოქროს ტახტრევანით გამოაცვანეს ოქროს გვირგვინითა და ყვავილებით მორთული ტურფა, მშვენიერი ქალი. ტახტრევანი დადგეს მწვანეზე. დაიჭირეს მზის სხივები, გამოაბეცის კამარას და გააკეთეს საქანელა. ბრწყინვალე საქანელაზე შესვეს ქალი და ოთხმავე ფერიამ მწყობრად ორ-ორმა იქით-აქეთ გააქანეს ქალი. ქალი ქანაობდა და იცინოდა და ყოველ იმის გაცინებაზე მინდორში მოდიოდნენ საუცხოვო ხეები, მოფრინავდნენ ფრინველები, სხდებოდნენ ხეებზე და გალობდნენ, თამაშით მობობოდნენ ათასნაირი ყვავილები, მონარნარებდნენ ტურფა პეპელები, მოკუნცულდებდნენ კურდღლები და დახტოდნენ ჭინკები. ქალი კი ქანაობდა და იცინოდა. ბოლოს გადმოხტა და თითონაც იწყო ყვავილთა შორის სირბილი, ცეკვა-თამაში და ხტუნაობა. პეპელები, კურდღლები და ჩიტები დასდევდნენ და ეთამაშებოდნენ. ქალი იხუტებდა გულში და ეალერსებოდა ჩიტებს და კურდღლებს. ბოლოს სრულიად მხიარული ქალი გაჩერდა ვარდის ბუჩქთან და გამოეთხოვა ყველას. ფერიებმა ჩასვეს ტახტრევანში და ააფრინეს კოშკში. მიიხურა თუ არა კოშკის კარი, მზე მიიმალთყო აღკრტი და ყვავილები გაჰქანენ. დარჩა უწინდებურად მწვანე მინდორი, განცვიფრებული ვაჟი იდგა ერთ ადგილას უძრავად აღტაცებული.

ქალის სიყვარული გულში ჩაეჭრა, მაგრამ როგორღა იმის ცოლად შერთვა?

დალამდა. ცა ვარსკვლავებით მოიქედა. ვაჟმა გაირქო ქუდში ორბის ფრთა და მაშინვე აფრინდა კოშკის წვერთან, საიდანაც ფერიებმა მზეთ-უნახავი გამოიყვანეს. კარი დაკეტილი იყო. ვაჟმა დაადგა რკინის ბეჭედი, კარი გაიღო და შევიდა დიდ ცარიელა დარბაზში, მაგრამ მეორე ოთახში გასასვლელი კარიც დაკეტილი იყო; ისიც ბეჭდით გააღო, ახლა მესამე კარი იყო დაკეტილი. სულ ცხრა კარი იყო დაკეტილი; ცხრავე გააღო. ცხრა კლიტულში დიდ დარბაზის შუა გულას, ოქროს ტახტზე თოვლივით თეთრ ბუმბულში იწვა ქალი და ტკბილად ეძინა. იმის დანახვაზე ვაჟს სიმღერა მოუნდა. მაშინვე ჩაიღო პირში მარჯანი და დაიწყო სიმღერა, ისეთი მშვენიერი, სასიამოვნო სიმღერა, რომ მძინარე ქალს ღიმი მოჰგვარა, ამ ღიმილმა კიდევ უფრო დაამშვენა ისედაც მშვენიერი ქალი. დიდ ხანს უმღერა ვაჟმა და ბოლოს გადმოფრინდა კოშკიდან.

მეორე დღეს საღამომდის ელოდა ვაჟი.

საღამოს ისევ გადმოიყვანეს ქალი ფერიებმა, გუშინდელივით დღესაც გააბეს მზის სხივის საქანელა, ათამაშეს, გაართესდა ისევ ააფრინეს კოშკში. დალამდა თუ არა, ვაჟმა ისევ გაირქო ფრთა ქუდში და გუშინდელივით შეფრინდა კოშკში, გააღო ცხრა კლიტული და შევიდა მძინარე ქალთან. ქალი ისევ ისე იწვა ოქროს ტახტზე, თეთრ ბუმბულეებში. ვაჟმა ჩაიდვა პირში ფირუზი, გამოეწყო ფირუზის ფერ ტანისამოსში და უმღერა ქალს საოცარი სიმღერა. ისე მშვენივრად და მგრძნობივრად მღეროდა, რომ ქალს თვალთაგან მარგალიტის მსგავსი ცრემლები გადმოსცვივდა. დიდ ხანს უმღერა ვაჟმა და ბოლოს ველარ მოითმინა ტ ფრთხილად, ძალიან ფრთხილად აკოცა ქალს.

ქალს გაეღვიძა, გახარებულმა გაუწოდა ხელები და პკითხა.

— რისთვის მოხვედრი?

— შენთვის, — მიუგო ვაჟმა. — მინდა ჩემ ქოხში წაგიყვანო, შენ ისე მშვენიერი ხარ, რომ მინდა შენთან ბედნიერი ვიყო. მომწყინდა მარტო უხივრება.

— მე წამოგყვები, მაგრამ მამა რომ არ გამომიშვებს?!

— ოოპ, ნუ იტყვი მაგას. თუ შენ არ გამოგიშვებს, მე მოვკვდები აქ და კერაც გამიცივდება...

— არა, არა, წამოგყვები, ისე მშვენიერად მღერი, ისეთი შავი თვალები გაქვს... დიალ, წამოგყვები და გავაჩალოთ კერა... მაგრამ, აი, ჩემი თმა. ხეალ, როცა მამა გამოგიგზავნის რკინის კუნძს და სანთლის ცულს, ერთსაცა და მეორესაც მოუსვი თმა და კუნძი სანთლად გადაიქცევა, ცული — რკინად და ადვილად გაპკვეთ. გახარებულმა ვაჟმა გამოართვა თმა და წავიდა.

ამოაშუქა თუ არა მზემ დილით, ვაჟი გავიდა ბორცვზე. მაშინვე ოთხმა ფერიამ ჩამოუტანეს რკინის კუნძი და სანთლის ცული. ვაჟმა ორივეს მოუსვა ქალის თმა, დაპკრა ცული და გაპკვეთა კუნძი. გაპკვეთა თუ არა, იმ წამსვე გამოიყვანეს ფერიებმა მშვენიერი ქალი და დაუსვეს ვაჟს გვერდით. თითონ ფერიები კი აფრინდნენ კოშკის თავზე და დაუკრეს საყვირი. ქვის კაცები შედრკნენ, შეთრთოლდნენ, თავები გააქნიეს და — თითქოს ღმრა ძილისაგან გამოიღვიძეს, ყველა გაცოცხლდა, ყველანი ახალგაზდა ვაჟკაცები იყვნენ. ამ დროს კოშკის აივანზე გადმოდგა გრძელ წვერა მოხუცი ზარა-ბიბილის მეფე! გვერდით უდგა დედოფალი. მეფემ ყველას სალამი მისცა და ქორწილში მიიწვია. პირველ ადგილას, რასაკვირველია, ქალ-ვაჟი დასვეს. სტუმრები ემატებოდნენ და ემატებოდნენ. ქორწილი გაჩაღებული იყო, რომ ვაჟის დები და იმათი ქმრები კაჟან დევი, გველვეშაპი და ორბი მოვიდნენ.

მოხუცი მეფე ბევრს ეხვეწა ვაჟს, რადგანაც შერთო მისი შვილის მეტი შვილი არ ჰყავდა, დარჩენილიყო და მის სიკვდილის შემდეგ ზარა-ბიბილის ქვეყნის მეფედ გამხდარიყო, მაგრამ ვაჟი არ დაეთანხმა.

და გადასწყვიტა ქორწილის შემდეგ წასულიყვნენ თავის ქოხში და კერა ისევ გაეჩაღებინათ.

— მე შინდა ჩემ ქოხში, ჩემ კერასთან ვიყო ბედნიერი. — სთქვა ვაჟმა.

ქორწილი დიდებული იყო,
 სტუმრები—აუარებელი.
 მეც ვიყავი მიწვეული.
 იქიდან რომ გადმოვედი,
 სამი ოქრო მოვიძიე.
 ერთი ღმერთს, ერთი მთქმელს,
 ერთი იქა მაყურებელს.

ნინო ნაკაშიძე

კონსერვატი.

(თარგმანი).

ს მოჰხდა 1841 წ. დეკემბრის ნისლიანი და ცივი დღე იყო.

პარიზის ქუჩაში მიდიოდა მალაღის ტანის კაცი. ხელში ეჭირა დიდი ჯოხი, რომელზედაც დაყრდნობილი იყო. ილღის ქვეშ სიფრთხილით მიჰქონდა სკრიპკა. ნელის ნაბიჯით მიდიოდა წელში მოხრილი და დრო და დრო იშშუშნებოდა სიცივისაგან, რადგან ზაფხულის ტანთსაცმელი სიცივეს ვერ იჭერდა. სუსხიანი და ძლიერი ქარი-კი სერთუკის კალთებს უფრიალებდა და უწეწდა თმას, რომელიც უჩანდა განიერ შლიაპის ქვეშიდან.

ხიდი და მოედანი რომ გაიარა, მიუახლოვდა მეფის სასახლეს, გაიარა ბაღში და რამდენჯერმე გაუბედავად შესდგა. ეს ხეივანი გეზად მისდევდა საუკეთესო ქუჩას. მალაზიებიდან სინათლე გამოდიოდა. სასტუმროებიდან გემრიელ და საუცხოვო საჭმელების სუნი მოდიოდა. მოხუცს თავბრუ დაეხვა, ბოძს მიეყრდნო და ფრთხილად ამოიღო სკრიპკა. სიმები გაშინჯა და აკანკალებულის ხელით მომართა, დაკეცა ხელსახოცი, ნიკაპ ქვეშ ამოიღო, აიღო სკრიპკა და დაიწყო დაკვრა; მაგრამ ჰანგი ისეთი სამწუხარო იყო და ისეთი ყალბი ნოტები ისმოდა, რომ ორმა პატარა ბიჭმა, რომელნიც ყურის საგდებად იდგნენ იქ, ყურებში თითი დაიცეს და გაიქცნენ, ძალღმაც ყმუილი შექნა, გამვლელ-გამომვლელმაც ფეხი ააჩქარა. იმედ დაკარგულმა მოხუცმა დაუშვა სკრიპკა და ნელის ხმით წაიბუტბუტა:

— დაკვრა აღარ შემიძლიან... ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო, აღარ შემიძლიან...

ჩამოჯდა იქვე გრძელ სკამზე, პირზედ ხელეზმედად და დაფიქრდა. ამ დროს ხეივნის ბოლოში გამოჩნდნენ სამი ყმაწვილი კაცი. მზიარულად უსტვენდნენ და ისე გართულნი იყვნენ თავიანთ სიმღერით, რომ ვერ შეამჩნიეს მოხუცი. კარგა ბნელოდა. ერთმა ფეხი დაადგა მოხუცს ფეხზედ, მეორემ ქუდი გადმოუგდო, მესამე შეშინებული უცბად მოშორდა, რადგან სიბნელის გამო უცბად წააწყდნენ კაცს.

— უკაცრაოდ, ბატონო, მგონია უნებლიედ ფეხი გატყინეთ.

— არა, მიუგო მოხუცმა და დაიხარა ქუდის ასაღებად, მაგრამ ყმაწვილმა კაცმა დაასწრო და მიართვა ქუდი.

მეორე ამხანაგმა სკრიპკა შეპნიშნა და ჰკითხა:

— თქვენ მემუსიკე ბრძანდებით?

— ოდესღაც ვიყავი, მიუგო მოხუცმა და თვალთაგან კრემლები გადმოსცივდა დანაოკებულ სახეზედ.

— რა დაგემართათ? იქნება შევძლოთ თქვენი შველა?

დალონებულმა მოხუცმა შეჰხედა ყმაწვილ კაცებს, მერე თავისი განიერი ქუდი გაუწოდა და უთხრა:

— მე აღარ შემიძლიან სკრიპკაზედ დაკვრა, თითები აღარ მემორჩილება... ველარ ვშოულობ ვერაფერსა... ქალი მიკვდება... სიღარიბით... სიმშლით...

მოხუცს ქუდი ხელიდგან გაეარდა და უნუგეშოდ დაიწყო ტირილი.

ყმაწვილმა კაცებმა ერთმანეთს შეხედეს, ხელები ჯიბეში ჩაიყვეს, მაგრამ ცარიელი დახვდათ. რა ექნათ? იდგნენ და ჩუმად შესცქეროდნენ ერთმანეთს.

— უდიდესი აზრია! უცბად წამოიძახა ერთმა. აი რა გითხრათ, მეგობრებო. ეს ჩვენი მოძმეა ხელოვნებით—შველა საჭიროა და უშველოთ როგორმე. შენ, ფრიდრიხ, აიღე სკრიპკა და დაუკარ, გუსტავი იმღერებს, მე ფულს შევავროვებ, ვითომ გზა-გზა მავალი მემუსიკენი ვართ და კონცერტი გავმართოთ.

სთქვეს და აასრულეს. ყმაწვილებმა პალტოს საყურადღებო
 ბი აიკეცეს, თმები თვალებზე ჩამოიშვეს, ქუდები შუბლზე ჩა-
 მოიფხატეს და სახლების ფანჯრებისკენ წავიდნენ.

კონცერტი დაიწყო. მოქნილ თითებ ქვეშ საოცრად და
 მზიარულად იწყო მღერა სკრიპკამ. გამვლელ-გამომვლელნი
 შესდგნენ და შეგროვდნენ მათ გარშემო; ფანჯრები გაიღო,
 მოასმა ტაშის კვრა, ქება და მოხუცის ქუდში ჩაცვივდა შა-
 ვი და თეთრი ფული. მშვენიერი ჰანგი გათავდა.

— შენი რიგია, გუსტავე.

გასაოცარმა ტენორმა დამღერა მომავალ გაზაფხულის
 ჰანგი ცხოველ მზის სინათლესა და სიყვარულზედ. ისეთი
 ძლიერება და გრძნობა ისმოდა ამ ხმაში, რომ მსმენელნი
 აღელდნენ და შეუწყვეტლად ისმოდა: „ვაშა! ვაშა! კიდევ-კი-
 დევ!“ ხალხი უფრო მეტი და მეტი გროვდებოდა.

რაკი ასეთი შედეგი მოჰყვა ამ კონცერტს, ყმაწვილმა,
 რომელიც ფულს აგროვებდა, უთხრა ამხანაგებს:

— მოდი „ვილჰელმ ტელიდან“ ტრიო ვიმღეროთ. ფრი-
 დრიხი მშვენიერი ბასია, — სთქვა მან, — მაგას შეუძლიან მღე-
 რის დროს სკრიპკაზე ბანიც დაუკრას; მე ბარიტონს ვიმღე-
 რებ, ჩვენი წარჩინებული ტენორი-კი ისე იმღერებს, რომ
 ცასაც აატირებს.

„ტრიო“ დაიწყო. მოხუცი აქამდის გაუნძრევლად იდგა,
 თავის ყურთა სმენას არ უჯერებდა, ახლა კი აიშართა, სტა-
 ცა ხელი თავის ჯოხს, მზიარულის სახით და ბრწყინვალე
 თვალებით მოჰყვა ღირიფორობას, მერე ისეთის გატაცებით,
 რომ ყველანი ალტაცებაში მოიყვანა. იქ მდგომნი გულ-უხვიად
 აძლევდნენ ფულს და „ვაშას“ შესძახოდნენ. ფული წვიმისა-
 ვით წამოვიდა ფანჯრებიდანა და შეკრებილ ხალხის ჯიბე-
 ებიდან. ბოლოს გათავდა კონცერტი, ხალხი ნელ-ნელა დაი-
 შალა და ყველგან ისმოდა: „ეს უბრალო მემუსიკენი არ
 არიან... რა რიგად უკვრენ, რა რიგად მღერიან! ოპერაში
 უკეთესი სიმღერა არ არის... სკრიპკა ხომ...“

ყმაწვილი კაცები მოვიდნენ მოხუცთან; საშინლად ჩაწმენდა
ლავედა საწყალი!

— ვინა ხართ, ვინა?... მითხარით, რა გქვიანთ, თქვენ-
თვის ვალოცავ.

— მე — სარწმუნოება ვარ, სთქვა ერთმა.

— მე — იმედი, სთქვა მეორემ.

— მე-კი — მოწყალება, ღიმილით უთხრა მესამემ და თა-
ვის დაკვრით მიართვა ქუდი, სავსე ფულით.

— ოჰ, ბატონებო, მაშ, შეიტყუეთ მიინც, ვისთვის გამოი-
ჩინეთ ეგ სულგრძელობა. ჩემი სახელი შაპნეა, ელზასელი
ვარ. ათი წელიწადი ვიყავ სტრასბურგში ორკესტრის დირი-
ჟორად, იქ დავდგი პირველად „ვილჰელმ ტელლი“. რაც
ჩემ სამშობლოდგან წამოვედი, მას უკან გაქირვება და ავად-
მყოფობა მდევნიდა... თქვენ დამიხსენით... დამიბრუნეთ ქა-
ლი... ღმერთო!.. ახლა დავბრუნდები სტრასბურგში, იქ ყვე-
ლა მიცნობს, აჩქარებით ამბობდა მოხუცი. სამშობლოს ჰაე-
რი გამიკურნავს ქალს. თქვენ-კი, — დაუმატა აკანკალებულის
ხმით, — თქვენ დიდებას შეიმოსავთ.

— აგრე იყოს! — მზიარულად უთხრეს სამივემ, გამოეთ-
ხოვნენ მოხუცს და განაგრძეს გზა.

ვინ იყვნენ ეს სამნი?.. ესენი იყვნენ კონსერვატორიის მო-
წაფენი, ბოლოს დიდად სახელ-განთქმული: ტენორი — გუსტავ
როჟე, სკრიპკის დამკვრელი — ფრიდრიხ გერმანი და ბარიტო-
ნი — შარლ გუნო, რომელმაც შეტქმნა „ფაუსტი“.

ელ. ანტონოვსკისა.

მხანარათა ბუნეზიდას.

ხე.

(გადმოკეთებული).

ველა დამეთანხმება, რომ ხე ბუნების ერთი ულამაზესი და უსაკიროესი ქმნილებაა. რას იძლევა ხე?!

ხეს ვხმარობთ ძელად და ფიცრებად, რომლითაც ვაშენებთ სახლებს, ვხმარობთ შეშად სახლების გასათბობად, მასალად მაგიდების, სკამების, ტახტების გასაკეთებლად. ხისას აკეთებენ ნავეებს, გემებს, ურმებს, მარხილებს. ხის

მასალისაა გუთანია, ფარცხი, ნიჩაბი, ერთის სიტყვით, უმეტესი ნაწილი ადამიანისათვის საკირო საგნებისა ხის მასალისაგანაა გაკეთებული. ხე იძლევა ლაქს, ხის ძმარს, ხის სპირტს—უკანასკნელ დროს ძვირად შეხვდებით იმ გვარ წიგნს ან გაზეთს, რომელსაც არ ერიოს ხის მასალა.

მაგრამ ეს რაა? ხეს აქვს ქერქი. რას არ აკეთებენ ამ ქერქისას? ქერქისას ასხამენ ქალაშნებს, რომლითაც დიარება უმეტესი ნაწილი რუსის გლეხ-კაცობისა, გაზაფხულოშით ქერქისას აკეთებენ საძელს, რომლიდგანაც ქსოვენ ტომ-

რებს, რაგოეებს და კილობებს. ხის ქერქით ყოველ მტყავენს ჰქნის აუარებელ ტყავებს, ხის ქერქისაგან აღუღებენ კუპრს. ხის ქერქი იძლევა ჭინაქინას, იმ წამალს, რომლითაც ვარჩენთ ციებ-ცხელებით ავადმყოფებს.

ხის ტოტებსაცა და ფოთლებსაც-კი დიდი სარგებლობა მოაქვთ ადამიანისათვის. მაგ. ტოტებს ხშირად ხმარობენ კიგოებისათვის, სარებისათვის, ლობეებისათვის; ზამთრობით, როდესაც გლახ-კაცს შემოაკლდება საქონლისათვის საკვები, ხშირად ხმარობს ფოთოლს ჩალის მაგივრად.

მაგრამ არც ამით თაედება ხის სარგებლობა. მოვიგონოთ, რა სხვა და სხვა გვარ ტკბილ და ნოყიერ ხილს იძლევა ხე. მსხალი, ვაშლი, ქლიავი, თხილი, კაკალი, კომპი და სხვ. ეს სულ ხის ნაყოფია. მრავალი ხალხი მარტო ხილით იკვებება. მაგ. სინგალეზელებმა (კუნძულ ცეილონზე მცხოვრებნი) არ იციან არც ჩვენებურ პურის, არც ხორცის ქაშა. ისინი მარტო ხილით ირჩენენ თავს. ესეც რომ არ იყოს, ხეს მაინც დიდი მნიშვნელობა აქვს ადამიანისათვის. მოვიგონოთ, რა საამო და სანატრელია ზაფხულობით ხის ქვეშ დასვენება და გაგრილება! ხშირად ხის ქვეშ ვიფარავთ თავს სიციხეშიც და წვიმაშიც. არიან იმისთანა ერნიც, რომელნიც სრულიად არ იშენებენ სახლებს.—მაგ. ეკვატორზე და სცხოვრობენ ხის ქვეშ.

ასე დიდია ხის მნიშვნელობა ღ სარგებლობა. მაშ, ვნახოთ, რისგან შესდგება ხე?

ყოველივე ხე შესდგება ორის ნაწილისაგან: ერთი, რომელსაც ჩვენ ვერ ვხედავთ, მიწაშია მოთავსებული და ჰქვიან ფესვები, მეორე, რომელსაც ვხედავთ, მიწაზეა და ჰქვიან ღერი, შტოები და ფოთლები.

ფესვები ორ ნაირ სამსახურს უწევს ხეს: სწუნის მიწიდან სისმელ-საქმილს და აწოდებს ხეს, მერე—ამაგრებს მიწაზე და არ ანებებს ქარ-ბუქს წააქციოს ხე. ხეს რომ ფესვები გამოვაცალიოთ, წაიქცევა და მოკვდება.

ღეროც ორ ნაირ სამსახურს უწევს ხეს: ერთი — გამოაქვს რტოები თავის ტოტებით, ფოთლებით და ნაყოფით, მეორე — გაჰყავს და აწვდენს მათ იმ სასმელ საკმელს, რომელიც გამოაქვს ფესვებიდან. ღერო და რტოები შემოსილია ქერქით. ქერქი უწევს ხეს ტანისამოსის მაგივრობას. ქერქი იფარავს როგორც სიცრვისაგან, ისე სიცხისაგან. ხის საუკეთესო მორთულობა, რასაკვირველია, ფოთლებია. ფოთლები ის მშვენიერებაა, რომლითაც ესტკებებით გაზაფხულობით, ე. ი. იმ დროს, როდესაც ცივ ზამთრის შემდეგ ხე კოპწიად ეწყობა და იმოსება თავის მწვანე სამოსლით. მაგრამ, გარდა ამ სიმშვენიერისა, ფოთლებს დიდი სამსახური მიუძღვით ხის წინაშე. ფოთლები გარდაქმნიან იმ წვენს, რომელიც მოაქვთ ფესვებს, გადაამუშავებენ და უკანვე უბრუნებენ ხეს. ამ წვენით ხე ასაზრდოვებს ახალს თესლს თავის გვარის განსაგრძობად, ამზადებს ფოთლების უბეებში ახალს კვირტებს, რომელთაგან მომავალ წელს გაჩნდება ახალი შტო, ახალი ყვავილი და ახალი ფოთოლი. ამევე წვენიდან ხის გულში ინახება მასაზრდოვებელი ძალა მომავალ წლისათვის.

ფოთლები სხვა და სხვა ფორმისაა. ყოველ ხეს, მაგ. ცაცხვს, მუხას, ნაძვს თავისი განსაკუთრებულ ფორმის ფოთოლი აქვს. კერძოდ, ბუნებაში რამდენის გვარის ხეც არის, იმდენი სხვა და სხვა ფორმის ფოთოლია, მაგრამ საზოგადოდ უმთავრესი ფორმა ორ ნაირია: ერთი პტყელი და მეორე ხიწვიანი. უმრავლესს ჩვენს ხეებს პტყელი ფოთოლი აქვს მაგ. მუხას, ცაცხვს, ვერხვს ჭსხ. ხიწვიანი ფოთოლი მხოლოდ ექვს ხის მოდგმას აქვს: ნაძვს, ფიჭვს, სოკს, ბალახოფიჭვას, კედარს და ტვიას. ფოთლის გარეგნობით ხეები განიყოფება ორ გვარად: ფოთლიანი ჭ ხიწვიანი (ეკლიანი). ფოთლიანი ხეები განირჩევიან ხიწვიანისაგან მით, რომ ფოთლიანი ზამთრობით ჰკარგავს ფოთოლს. ხიწვიანი-კი, გარდა ბალახ-ფიჭვისა, რომელიც ყოველ წელს ჰკარგავს ფოთლებს, რამ-

დენსამე წელს ინარჩუნებს ეკალ-ფხას, ფხა ამის მხარეს და მწვანეა. ნაყოფიც და ყვავილებიც დიდ სამსახურს უწევს ხეს. მათის საშუალებითა შრავლდება ხე. ყვავილებიდან გამოდის ხილი, ხილში მწიფდება თესლი. დათესილი თესლისაგან იზრდება იმ გვარივე ახალი ხე.

ხე, როგორც ყოველივე სხვა ცოცხალი ქმნილება, იზადება, სცხოვრობს და ბოლოს კვდება.

ხის სიცოცხლის ხანგრძლივობა სხვა და სხვა ნაირია. ზოგი ხე ბევრს ხანსა სცოცხლობს, ზოგი—ცოტას ხანს, ხის სიცოცხლე დამყარებულია სხვა და სხვა გარემოებაზედ. როგორც ადამიანი, თუ კარგ გარემოებაშია, დიდხანს სცოცხლობს, თუ ცუდსა—მალე კვდება, მაგრამ საზოგადოდ ხე უფრო მეტს სცოცხლობს ვიდრე ადამიანი. ადამიანი საშუალოდ ძლივს სცოცხლობს 70--80 წ. ხე კი 200-300, 1000 წელსაც გაადაამატებს. აი ამის მაგალითიც. ერთხელ კოვენის გუბერნიაში მოსკრეს ერთი მუხა, რომლის გადანაქერზე დასთვალეს 750 ხეყული. თუ რა ზომისა იყო ეს მუხა, იქიდან შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ, რომ იმ ხისგან გამოსკრეს ფანჩატური, რომელშიაც თავისუფლად თავსდებოდა 15 კაცი. მაგრამ ეს მუხაც პატარაა იმ ხეებთან შედარებით, რომელიც უნახავთ ამერიკაში. ერთხელ კალიფორნიაში (ჩრდილო ამერიკაში) მოუკრიათ ერთი ხე—ველინგტონი, რომელსაც თურმე ექვსი კვირის განმავლობაში 60 კაცი სკრიდა; როდესაც ეს ხე წამოქცეულა, მიწა შერყეულა 7 ვერსის მანძილზე. როდესაც გამოუჩინებიათ ხის წლოვანება (ხეყულების დათვლით), აღმოჩენილა, რომ 3100 წლ. ყოფილა. მიწაზე დარჩენილი მორი გაეწმინდათ, გაეშალა შინებიანთ და ზედ მოეწყოთ საცეკვაო დარბაზი. ამ მორზე თურმე თავისუფლად ცეკვაოდა 28 კაცი, ღერზე მოეწყოთ საჯანდრავი და თამაშობდნენ პალოობას.

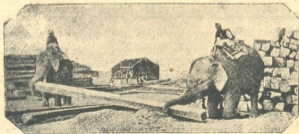
როდესაც ხე ბერდება, ღპება შიგნიდან, დამპალი ნაწილა იმსხვრევა და ხეს უჩნდება ფუტურო. ფუტურო ყოველ წლობით მატულობს, გარე-კანი თანდათან უთხელდება.

ხე მაინც მატულობს და ფართოვდება. მაგრამ ამ სიტუაციაში ვერცხვები აქვს საზღვარი. როდესაც ხე შედის ღრმა მოხუცებაში, შიგანური სულ ერთიანად უღებება, ფუტურო ატანს კანამდე—ამ დროს შემთხვევითი ქარი ადვილად წააქცევს. ამნაირად ხეს ესპობა სიცოცხლე. ამას ჰქვია ბუნებრივი სიკვდილი.

მაგრამ ამ გვარ სიკვდილით ძვირად კვდება ხე, უფრო ხშირად კვდება ადამიანის ხელითა. შენიშნავს თუ არა ადამიანი, ხე ბერდებაო, სკრის და ხმარობს თავის მოთხოვნილებსამებრ. ისიც ხშირად მოხდება, რომ ადამიანი სკრის სულ ახალგაზდა ხეებსაც. ხშირად ახალგაზდა ხეებიც საჭიროა მის მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად. როდესაც ადამიანი ამგვარ შემთხვევაში სკრის ხეს, არავითარ უსამართლობას არ სჩადის ბუნების წინაშე. გონივრულად ბუნების ნაბოძებით სარგებლობა დიდი ხანია მინიჭებული აქვს; ეს მისი უფლებაა, მაგრამ სამწუხარო ისაა, რომ ყოველთვის გონივრულად არ მოქმედობს. ხშირად მოხდება, ყოველად უმიზეზოდ მიადგება ხეს, ან მოსტებს და ან მოსკრის და მერმე გადააგდებს.

როგორც ნათქვამი იყო, ხეც ბუნების ქმნილებაა, ისიც იბადება, იზრდება, სიცოცხლობს, იმასაც განსაკუთრებული აღგილი უჭირავს ბუნებაში, იმასაც ესმის ტკივილი; მაშასადამე, ყოველად უმიზეზოდ ჩვენც არ უნდა გავიმეტოთ; არა გვაქვს უფლება უმიზეზოდ მოუსპოთ სიცოცხლე.

დ. ახ.

მითოლოგია

ბროადის ომი

ოდისევსი და დიომედესი მტრის ბანაკის
დასაზვერავად მიდიან.

ლლინთა სამხედრო თათბირის გადაწყვეტი-
ლების თანახმად, ტიდეს ძლევა მოსილი შვი-
ლი დიომედესი და დიდად გამოცდილი და
ცბიერი სარდალი ოდისევსი მტრის ბანაკის
დასაზვერავად გაემგზავრნენ. ლამის წყვდიადში
ორივე გმირი დიდის სიფრთხილით და მოკრ-
ძალებით მიემგზავრებოდნენ ტროადელების ბა-
ნაკისაკენ. ირგვლივ თითქო სამარეოა, ისე სდუმ-
და არე-მარე. ამ იდუმალ მდუმარებას დრო
გამოშვებით არღვევდა ყარყატის ძახილი. ათინა ქალ-
ღმერთის გამოგზავნილი იყო ის ყარყატი, რომლის ძახილიც დიომე-
დესს და ოდისევსის ასე ტკბილად ყურში სწვდებოდა. ტრო-
ადელების ბანაკის დასაზვერავად გაგზავნილმა გმირებმა ყარ-
ყატის ამ წყვდიად ლამეში შემოძახილი კეთილ და ბედნიერ
ნიშნად მიიჩნიეს და მათს სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა.

მეტის სიხარულით ოდისევსის თვალთაგან ცრემლები
ნაკადულვებრ გადმოსქდა; ლომობიერად ცისაკენ ხელები ალა-
პყრო და შემდეგის სიტყვებით მიჰმართა ათინა ქალ-ღმერთს:
„ღმერთების მამათმთავრის დიდებულო ასულო! გმადლობთ
იმ დიდ ყურადღებისათვის, რომელსაც აქაველებს და აქავე-
ლების მხედრობას არ აკლებ. მუდამ, როცა ჩვენ და ჩვენი

მხედრობა რაიმე გაკირვებას განვიცდით, შენ და შენი მადლიანი მარჯვენა ყოველთვის თავს გვევლება, რის გამოც ყოველგვარ განსაცდელს თავიდან ვიშორებთ. გმადლობთ და კიდევ გმადლობთ, ჭეკა ქუხილის დიდებულის მფრქვეველის დიდებულო ასულო, ესეთის გულრკეთილობისა და თანაგრძნობისათვის! ჩვენ, მუდამ შენს მფარველობის ქვეშ მყოფნი, დღესაც დახმარებას მოველით და ვიმედოვნებთ, რომ ელლინთა სამხედრო თათბირის დავალებას ჩვენი მოსისხლე მტრის ბანაკის დაზვერვის შესახებ კეთილად შეგვეასრულებინებ და მით სასოწარკვეთილებაში მყოფს ელლინთა მხედრობას გამარჯვების იმედს არ წარუწყმედ გულში! დიომედესიკ დიდის მოკრძალებით შევედრა ათინა ქალღმერთს: „ჩვენო მფარველო, დიდებულო ქალღმერთავ! ელლინთა მხედრობის სახელით გემუდარები, კეთილად შეგვეასრულებინე აქაველების სამხედრო თათბირის დავალება მტრის ბანაკის დაზვერვისა. თუ ეს ჩვენი დავალება შენის შემწეობით კეთილად შეგვეასრულებთ, ჩვენს აუცილებელ მოვალეობად ჩავთვლით დაუყოვნებლივ ოკროთი მოვარაყებულ რქებიანი ხარი შემოგწიროთ მსხვერპლად!“

ამ სიტყვებზე შემდეგ, ოდისეესი და დიომედესი ღამის წყვილიაღში ფეხ-აკრფით გაუდგნენ გზას და დიდის სიფრთხილით მიემგზავრებოდნენ ბრძოლის იმ ველზედ, რომელიც ერთიანად მოფენილი იყო წინა დღით ომში დახოცილთა გვამებით.

სწორედ იმ დროს, როცა ელლინთა სამხედრო თათბირი მზვერავეების გაგზავნას აპირებდა მტრის ბანაკში, ტროადელების მხედრობის მთავარსარდალს ჰექტორსაც სამხედრო თათბირი ჰქონდა თავის ბანაკში და მზვერავის გაგზავნას აპირებდა ელლინთა ბანაკში. ტროადელების მთავარსარდალს ელლინთა ბანაკის დასაზვერავედ წასვლა აღუთქვა ტროადელების ერთ ერთის გმირის შვილმა დოლონმა. დოლონი განთქმული იყო მთელ ტროადაში თავის ცბიერებითა და სი-

მარდით. დოლონი იმ პირობით დასთანხმდა ელლინთა ბანაკში წასვლას და მტრის დაზვერვას, თუ ჰექტორი შემდეგ საჩუქრად მიუძღვნოდა აქილევსის ფეხმალ ცხენებს და ეტლს. ტროადელების მთავარსარდალმა ფიცი დასდო დოლონის წინაშე, რომ თუ კეთილად შეასრულებ ტროადელების დავალებას და ელლინთა ბანაკის ამბავს გაიგებ, აქილევსის ფეხმალ ცხენებს და ეტლს საჩუქრად მიიღებო.

დოლონი მძიმედ შეიარაღდა და ელლინთა ბანაკისაკენ გაემგზავრა, დოლონიც მეტის სიფრთხილით და მოკრძალებით მიემგზავრებოდა დახოცილთა გვამებით დაფენილს ბრძოლის ველზედ.

დიომედესმა და ოდისევსიმ ლამის წყვილიდში თვალი მოჰკრეს დოლონს.

ოდისევსიმ ჩუმად უთხრა დიომედესს: „აი, ჰხედავ, ვილაც მოდის ტროადელების ბანაკიდან. ეს კაცი ან მზვერავი უნდა იყოს და ან დახოცილთა გვამების გასაცარცვად გამოსულა ბრძოლის ველზედ, ცოტათი ვაცალოთ და, როცა გვერდით ჩაგვივლის, მხოლოდ მაშინ გამოუდგეთ და დავიქიროთ!“

ამ სიტყვებთან ერთად ორივე გმირი მიწაზედ გაწვა. დოლონმა სწრაფად გაირბინა ჩასაფრებულ აქაველთა გმირების გვერდით, თითქო აქ არაფერი საფრთხე არ მოეღისო. როცა დოლონი კარგს მანძილზედ ჩამოშორდა აქაველების გმირებს, ოდისევსი და დიომედესი ფეხ-აქრეფით გამოუდგნენ ტროადელ მზვერავს და ელლინთა ხომალდებისაკენ გაიგდეს წინ. დიომედესმა, როცა დოლონს ცოტათი მიუახლოვდა, ხმა მალლა შეჰყვირა: „ახლავე შეჩერდი, თორემ გულს ისრით გაგიგმირავ!“ ამ სიტყვებთან ერთად ტიდეს ძლივამოსილმა შეიღმა დოლონისაკენ გასტყორცნა ისარი, ხოლო იმ აზრით, რომ არ მოერტყმია მისთვის. მძლავრად ნასროლი ისარი დოლონის მახლობლად მიწაში ღრმად ჩაერქო, დოლონი დაუყონებლივ შეჩერდა და შიშის ხარმა იტანა

ერთიანად. საბრალო ვერხვის ფოთოლივით თრთოდა. ჯერა
ლონი ცრემლების ფრქვევით მხურვალედ შეევედრა ელლონ-
თა გმირებს, ნუ მომკლავთ და ყველაფერს სინამდვილით გაიმ-
ბობთ და დიდ სასყიდელსაც მოგცემთ, თუ სიცოცხლეს არ
მომისპობთო.

ოდისეესიმ ცოტათი დაამშვიდა დოლონი და უთხრა,
ყველაფერი სინამდვილით უნდა გვიამბო, რად გამოსულხარ ამ
შუალამისას ბრძოლის ველზედ? ვინ გამოგზავნა, ან რა აზ-
რით? სად არის ამ ეამად ჰექტორი და ან სხვა წარჩინებული
სარდლები? დოლონმა ყველაფერი სისწორით უამბო აქა-
ველების გმირებს და თან დასძინა, თუ გსურთ ტროადელე-
ბის ბანაკში მიხვიდეთ, თავდაპირველად, საცა ფრაკიელე-
ბის რაზმები არიან დაბინავებულნი, სწორედ იქით უნდა
გაემგზავროთ. დიდი ხანი არ არის, რაც ფრაკიელების რაზ-
მები და მათი მეფე რეზი მოვიდნენ ტროადელების დასახ-
მარებლად და ამიტომ ივინი საერთო ბანაკის ბოლოში
არიან დაბანაკებულნი. მეფე რეზის ცხენები მთელს დე-
დამიწაზედ სახელგანთქმულია. ეტლი ოქრო და ვერცხ-
ლით არის მოვარაყებული; თვითონ მეფე რეზს ისეთი სამ-
ხედრო იარაღი აქვს ასხმული, რომ თვით უკვდავ ღმერთებ-
საც კი შეშურდებოდათ. საერთო ბანაკს მცველები არ იცავენ.
მომრები თავიანთ კარვებში ცეცხლს უსხედან გარშემო და
ბანაკის დაცვისათვის ნაკლებად ზრუნავენ, რადგან მტრის
თავზედ დასხმას არ მოელოიანო. დოლონმა დაათვა ეს სიტ-
ყვა და შემდეგი წინადადება მისცა აქაველების გმირებს: „თუ
ყველაფერი, რაც მოგახსენეთ ტროადელების შესახებ, მარ-
თალი არ გამოდგეს, დაუყონებლივ სიცოცხლე მომისპეთ.
ხოლო თვით ჩემის სიტყვების შემოწმებამდის, თქვენს ხო-
მალდებთან წამიყვანეთ, და იქვე საპრობილეში დამამწ-
ყდით!“

დიომედესმა მრისხანედ გადაჰხედა ტროადელების მზე-
რავს და ზიზლით უთხრა: „რაკი შენ ჩვენს ხელში ჩავარდი,

ახლა იმედი ნუ გექნება სიციცხლე შეგანარჩუნე ^{ერისკუნთა} სიტყვებთან ერთად დიომედესის ბასრმა ხმაღმა ელვის სისწრაფით სიციცხლე მოუსპო ტროადელ მზვერავს.

ოდისეესი და დიომედესი, დოლონის მოკვლის შემდეგ, ტროადელების ბანაკსაკენ გაეშურნენ. მართლაც, ყველაფერი იმ რიგსა და წესზედ იყო მტრის ბანაკში, როგორც დოლონმა აცნობა. აქაველთა გმირები გააფთრებულ ლომებივით შეიქრნენ ფრაკიელების რაზმებში და სულ ერთიანად აიკლეს ღრმა ძილით მოცული ბანაკი. ფრაკიელების მეფე რეზიკ სიციცხლეს გამოასალმეს. ჯოჯოხეთის გენია დატრიალდა ფრაკიელების ბანაკში. ის იყო თენდებოდა. ოდისეესი და დიომედესი ტროადელების შუა გულისაკენ მიიწევდნენ და იქაც ჯოჯოხეთის დატრიალებას აპირებდნენ. მაგრამ ამ დროს გამოეცხადათ ათინა ქალ-ღმერთი და დაუყონებლივ ელლინთა ბანაკში დაბრუნება ურჩია.

ელლინთა გმირები ხმა-ამოუღებლივ დაემორჩილნენ ათინა ქალ-ღმერთის რჩევას და გამარჯვებულნი ელლინთა ბანაკში დაბრუნდნენ. აქაველთა რაზმების სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, როცა უვნებლად დაბრუნებული ოდისეესი და დიომედესი თავიანთ რაზმთა შორის დაინახეს. ოდისეესის და დიომედესის ასე კეთილად და უვნებლად დაბრუნების გამო ელლინთა მხედრობამ დიდი მეჯლისი გადაიხადა და ათინა ქალ-ღმერთს დახმარებასათვის დიომედესის დანაპირები მსხვერპლი დიდის მადლობით შესწირა.

ა. მიქაბერიძე

ანდაზები და ბაზოცანები

ბაზოცანები

სამი არიან — სამება, —
სამისგან ერთი შესდგება;
ერთი იწვება, მეორე დნება,
მესამე არის მალალი მცნება.

ერთი რამ გრძელი, თავმსხვილი
მშრალი ჩაყავი ხერელშია,
ამოვიღე და შევხედე
სოველი შემრჩა ხელშია.

ზ მ ა

გოგლო მინდორში წავიდა, ნამჯას მოიტანს მალია.

რ ე ბ უ ს ი

(წარმოდგენილი ვ. კარბელაშვილის-მიერ).

მ ე

„

უ

ე

აღაღა

***

მე-3 №-ში მოთავსებულ რეპუსის აღსნა:

ცხენის წყალი და რიონი იმერეთს რწყავენ.

გამოცანების აღსნა: 1, ვაზი 2, ნამუენი.

ნაკადულის რედაქციაში და წ. კ. საზ.

მაღაზიაში იუიდება შემდეგი წიგნები:

ზღაპრები, ვილჰელმ და იაკობ გრიმისა, ნაკა-
დულის რედაქციის გამოცემა, ფასი . . . 30 კ.

ტომის თავ გადასავალი, თსულება მარკ-
ტვენისა, გამოცემა ნაკადულის რედაქ-
ციისა, ფასი . . . . . 50 კ.

რას გვიამბობს ოთახი, თსულება ავენა-
რიუსისა, გამოცემა ნაკადულის რედაქ-
ციისა, ფასი . . . . . 20 კ.

მიიღება ხელის მოწერა

1910 წლის იანვრიდან 1911 წლის იანვრამდე

საუმაწვილო სურათებიანი ჟურნალი

ნ ა კ ა დ უ ლ ი

წელიწადი მთავარი

წლიურ ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24 წიგნი ჟურნალი „ნაკადული“ სერე წლოვანთათვის

12 წიგნი ჟურნალი „ნაკადული“ მოზრდილთათვის.

ვარდა ამისა 1910 წლია ხელის-მომწერლებს პრემიად მიეცემათ:

- I. დედაიფა და კუდიანი ვარსკვლავი, — ზღაპარი კვადღის-კეცის სურათით. — II. მარჯნები, — ზღაპარი კვადღისა ოთხი სურათით.
- III. თორმეტი და, — ზღაპარი კვადღისა ერთი სურათით. — IV. მართული-მბატკრული ასობი კაზიკაზი.

ჟურნალს ზედმძღვანელობს ს. უწყვეს საგანგებოდ არჩეული სახელმძღვანელო კომისია.

ფასი ჟურნალის: წლიურად ხუთი მანეთი, ნახევარის წლით სამი მან. საშლევარ კარედ: წლიურად შვიდი მანეთი, ნახევარ წლით ოთხი მან. მტარე წლოვანთათვის 24 წიგნი სამი მან. — მოზრდილთათვის 12 წიგნი სამი მან. — ხელის-მოწერა მიიღება წლიურად და ნახევარა წლით ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილად.

ხელის მოწერა მიიღება:

- 1) „ნაკადულის“ რედაქციაში, გოლოვინის პროსპ., ზუბალოვის საბ., № 8, ყოველ-ღღე 9—2 საით., სამშობაობით სალამოთიც.
- 2) წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში, სასახლის ქუჩა, სახლი თავიდ-აზნაურობისა.

ნაკადულის რედაქცია სთხოვს ხელის-მომწერთ:

ვისაც ჟურნალის ნომრები დააკლდება, მიმართონ აგენტს ან რედაქციას, ირა უგვიანეს ერთის თვისა.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე

გამომცემელი: თავ. პ. ი. თუმანიშვილი.